
Sławomir Sadowski

BEZPIECZEŃSTWO MILITARNE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa militarnego

Bezpieczeństwo militarne państwa określa się jako stan świadomości, w którym istniejący, prognozowany lub możliwy poziom zagrożeń militarnych nie wywołuje strachu o zachowanie uznawanych wartości, realizację fundamentalnych interesów i osiąganie strategicznych celów dzięki przekonaniu o skuteczności realizowanych i planowanych działań własnych oraz innych podmiotów, a także dzięki posiadanym zdolnościom ochronno-obronnym. W ramach bezpieczeństwa militarnego prowadzi się politykę obronności polegającą na utrzymywaniu odpowiednio zorganizowanych i wyposażonych sił zbrojnych, a także posiadaniu strategicznej koncepcji użycia tych sił, zachowaniu odpowiednich sojuszy wojskowych oraz utrzymywaniu na odpowiednim poziomie pozamilitarnych przygotowań obronnych¹.

Biorąc pod uwagę powyższą definicję, należy podkreślić, że charakter działań w zakresie bezpieczeństwa militarnego determinowany jest poprzez zagrożenia militarne, które rozumiemy jako: użycie lub groźbę użycia siły militarnej przez podmioty prawa międzynarodowego (państwa). W tradycyjnym pojmowaniu zagrożenia militarne postrzegane są jako najpoważniejsze niebezpieczeństwa dla państwa i rozumiane, mówiąc najogólniej, jako potencjalne lub istniejące ryzyko użycia przemocy zbrojnej – bezpośrednio lub pośrednio – przeciwko wartościom i interesom narodowym².

¹ Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 2002.

² Aspekty bezpieczeństwa militarnego w ujęciu Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego, „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr III–IV(23–24)/2012, s. 39.

W przeszłości użycie siły militarnej stanowiło jeden z głównych instrumentów osiągnięcia celów politycznych na arenie międzynarodowej³. Do podstawowych metod należy tu zaliczyć: demonstrację siły, dywersję, blokadę i prowokację militarną, szantaż militarny, incydent graniczny, ograniczone użycie środków przemocy zbrojnej, zbrojne starcie graniczne, napaść zbrojną grup nieformalnych, konflikt lokalny lub między państwami itp.⁴ Siła militarna stanowi także od dawna ważny instrument polityki wewnętrznej państwa, w których rządzący (zwłaszcza w państwach niedemokratycznych) często dążą do utrzymania swojego władztwa przy pomocy siły, w tym także militarnej. Można tu wyróżnić:

- » wspomaganie sił bezpieczeństwa (policyjnych),
- » demonstracja siły,
- » militarne tłumienie wystąpień ludności,
- » zwalczanie opozycyjnych ugrupowań zbrojnych,
- » działania przeciwpartyzanckie,
- » regularna wojna domowa.

Współcześnie, obok tradycyjnych zagrożeń militarnych, do takowych zalicza się także różne formy działań terrorystycznych i zdolność struktur niepaństwowych do posługiwania się zbrojną przemocą w osiągnięciu własnych celów, co oznacza, że zagrożenie militarne tworzyć mogą również niepaństwowi aktorzy polityki międzynarodowej tj. ekstremistyczne ugrupowania etniczne i religijne, kartele narkotykowe oraz przemytnicze itp.⁵

Zagrożenia militarne stanowią pochodną zagrożeń rodzących się w innych obszarach życia, zwłaszcza konflikty w wymiarze politycznym, gospodarczym, czy społecznym. Brak sposobów likwidacji rodzących się w tych obszarach zagrożeń powoduje skłonność do szukania rozstrzygnięć w rozwiązaniach siłowych. W konsekwencji należy przyjąć, że bezpieczeństwo militarne jest ściśle związane z bezpieczeństwem politycznym państwa. Warunkiem niezbędnym do zastosowania czynnika militarnego jest podjęcie decyzji politycznej skutkującej użyciem sił zbrojnych

³ Analiza wojen jako formy działań zbrojnych oraz metody osiągnięcia celów politycznych na arenie międzynarodowej stanowią jeden z głównych obszarów badawczych nauk historycznych. Literatura w tej tematyce jest przeogromna, zachęcam do przeczytania dwóch syntez obrazujących zmieniającą się rolę czynnika militarnego w dziejach ludzkiej cywilizacji: J. Keegen, *Historia wojen*, Warszawa 1998, będącą retrospekcją dziejów wojny od zarania cywilizacji do czasów współczesnych oraz M. van Creveld, *Zmienne oblicza wojny. Od Marny do Iraku*, Poznań 2008, prezentującą zmiany znaczenia czynnika militarnego w XX i XXI w.

⁴ *Aspekty bezpieczeństwa militarnego...*, s. 38

⁵ R. Wróblewski, *Scenariusze sytuacji kryzysowych oraz wojennych i ich wpływ na planowanie sił zbrojnych państwa – członka NATO*, cz. II, Warszawa 2000, s. 76.

(przemoc zbrojna), stąd też dość często tego typu zagrożenia określa się jako polityczno-militarne. Istnieje także przekonanie, że źródłem zagrożeń militarnych jest nie tylko potencjał militarny innych państw czy organizacji niepaństwowych oraz możliwość ich agresywnego użycia, lecz także własna słabość militarna prowokująca przeciwników do przemocy⁶.

Przeciwstawienie się przemocy jest domeną polityki obronnej (obronności). Jej istotą jest maksymalizacja szans na zachowanie bytu państwowego w warunkach występowania zagrożeń militarnych, a w dalszej kolejności – optymalizacja funkcjonowania państwa we wszelkich dziedzinach jego aktywności⁷. Stąd też obronność swoim zakresem obejmuje działalność całego państwa i zasadniczo sprowadza się do przeciwdziałania zagrożeniu militarnemu i redukcji jego skutków lub jego neutralizacji przy wykorzystaniu wszelkich posiadanych instrumentów, narzędzi i zasobów. W związku z powyższym, obronność nie jest wyłącznie obszarem aktywności sił zbrojnych, choć często jest tak postrzegana. Wynika to m. in. stąd, że w warunkach wystąpienia militarnego zagrożenia siły zbrojne często stają się jednym z ostatecznych instrumentów polityki obronności, a walka zbrojna zasadniczym jej środkiem. Dzieje się tak zwłaszcza wtedy, gdy zastosowanie innych narzędzi okazuje się niecelowe, niemożliwe lub nieefektywne, a państwo nie może odstąpić od dążenia do osiągnięcia strategicznego celu, jego odroczenia lub obniżenia wymagań dotyczących jego osiągnięcia. Bezpieczeństwo militarne utożsamiane jest zatem z obronnością⁸.

Obronność należy do zasadniczych kategorii polityczno-prawnych w systemie konstytucyjnym naszego kraju. Art. 5 Konstytucji RP stanowi: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nie naruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwa obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”⁹. Z zapisu tego wynika, że państwo wzięło pełną odpowiedzialność za

⁶ Można odwołać się tu do starorzymskiej zasady – chcesz pokoju szykuj wojnę (*si vis pacem, para bellum*), a więc założenie, że tylko silne państwo jest bezpieczne, co nie oznacza, że jest skłonne do nadużywania siły w polityce. W polskiej, sarmackiej tradycji obrony państwa powstała dosyć absurdalna koncepcja, zakładająca, że słabość państwa, a więc niezdolność tworzenia zagrożenia na arenie międzynarodowej, zniechęca potencjalnych agresorów. Założenie to okazało się całkowicie niezasadne.

⁷ C. Rutkowski, *Obronność RP. Przegląd sytuacji strategicznej bezpieczeństwa w XXI wieku*, cz. 2, Warszawa 2001, s. 112.

⁸ S. Koziej, *Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa*, Warszawa/Ursynów 2010, s. 3, http://www.koziej.pl/files/Teoria_i_historia_bezpieczenstwa.doc (dostęp: 17 października 2012 r.); *Aspekty bezpieczeństwa militarnego...*, s. 38.

⁹ *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* (wprowadzenie prof. dr hab. Piotr Winczorek), Warszawa 2001.

podstawowe wartości narodowe, a więc w skrajnej sytuacji także za obronę militarną. W konsekwencji w konstytucji znajdujemy zapisy determinujące system obrony kraju. Na ich bazie można skonstruować system składający się z trzech podsystemów: kierowania, militarny i pozamilitarny. System obrony państwa wywodzony jest z Konstytucji RP, w tym zwłaszcza z art. 126, pkt. 2 i 3, art. 134, 135, 136, 141 oraz art. 146, pkt. 1, 6, 7, 8, 9, 10, 11, a także z Rozdziału XI Stany Nadzwyczajne Konstytucji, które nakładają na poszczególne organy władzy zadania zarządzania obronnością kraju. Szczególną rolę odgrywa art. 26, pkt. 1, który definiuje siły zbrojne RP, jako ogniwo służące do „ochrony niepodległości państwa niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności granic” oraz art. 85, pkt. 1 mówiący, że „obowiązkiem każdego obywatela jest obrona Ojczyzny”¹⁰.

Zapisy konstytucyjne mają charakter ogólnych dyrektyw, stąd szczegółowe rozwiązania dotyczące bezpieczeństwa militarnego państwa znajdują się w ustawach, które można odnieść do trzech obszarów. Najważniejszą grupę aktów prawnych stanowią regulacje odnoszące się bezpośrednio do systemu obronnego, z których najistotniejszą jest ustawa z 21 listopada 1967 r. *o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej*¹¹. Dokument ten definiuje i reguluje m. in.:

- » pojęcie zwierzchnictwa Prezydenta RP nad siłami zbrojnymi,
- » ogólne kompetencje najwyższych organów wojskowych,
- » administrację rezerw osobowych,
- » organizację i typy służby wojskowej oraz obronie cywilnej w czasie pokoju, ogłoszenia mobilizacji i wojny,
- » szczególne uprawnienia żołnierzy i ich rodzin,
- » powszechną samoobronę ludności i służbę w jednostkach zmilitaryzowanych,
- » świadczenia osobiste i rzeczowe na rzecz obrony w czasie pokoju, ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny oraz przepisy karne związane z naruszeniem prawa związanego z powszechnym obowiązkiem obrony.

Ponadto problematykę obronny państwa podejmuje cały szereg ustaw szczegółowych i incydentalnych¹². Warto podkreślić, że kwestie obronności znajdują także

¹⁰ Tamże.

¹¹ Dz. U. z 2012 r. poz. 461, z późn. zm.

¹² Ustawa z 23 sierpnia 2001 r. *o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców* (Dz. U. z 2001 r. Nr 122, poz. 1320, z późn. zm.); Ustawa z 11 września 2003 r. *o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych* (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593, z późn. zm.); Ustawa z 10 grudnia 1993 r. *o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin* (Dz. U. z 2004 r.

odzwierciedlenie w aktach prawnych, które nie odnoszą się wprost do bezpieczeństwa militarnego, ale regulują funkcjonowanie podsystemu ochronnego państwa oraz społeczne i gospodarcze podsystemy wsparcia bezpieczeństwa narodowego¹³.

Problematyka bezpieczeństwa militarnego została opisana w *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego*¹⁴ i *Strategii Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*¹⁵.

W *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP* z 2007 r. bezpieczeństwo militarne zostało potraktowane stosunkowo skromnie, gdyż szeroko problem ten jest zaprezentowany w *Strategii Obronności RP* z 2009 r. będącej rozwinięciem tej pierwszej w wymiarze bezpieczeństwa militarnego. SBN definiuje główne cele bezpieczeństwa militarnego Polski, prawdopodobne zagrożenia i sposoby przeciwdziałania. Według *Strategii...* nadrzędnym celem działań w obszarze bezpieczeństwa militarnego jest

Nr 8, poz. 66, z późn. zm.); Ustawa z 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2010 r. Nr 206, poz. 1367, z późn. zm.); Ustawa z 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 190, poz. 1474, z późn. zm.); Ustawa z 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2009 r. Nr 67, poz. 570, z późn. zm.); Ustawa z 7 października 1999 r. o wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 932, z późn. zm.); Ustawa z 10 września 1999 r. o niektórych umowach kompensacyjnych zawieranych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. z 1999 r. Nr 80, poz. 903, z późn. zm.); Ustawa z 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz. U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1117, z późn. zm.); Ustawa z 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium (Dz. U. z 1999 r. Nr 93, poz. 1117, z późn. zm.); Ustawa z 17 listopada 2006 r. o systemie oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. z 2006 r. Nr 235, poz. 1700, z późn. zm.); Ustawa z 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. z 1996 r. Nr 10, poz. 56, z późn. zm.); Ustawa z 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz ustawy o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011 r. Nr 81, poz. 439); Ustawa z 30 maja 1996 r. o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego (Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1711, z późn. zm.); Ustawa z 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. z 2004 r. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.); Ustawa z 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 123, poz. 1353, z późn. zm.); Ustawa z 21 sierpnia 1997 r. Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2012 r. poz. 952, z późn. zm.).

¹³ Pełen zakres ustaw odnoszących się do tych zagadnień według stanu na koniec 2012 r. zawiera załącznik nr 3: *Wykaz podstawowych aktów prawnych dotyczących bezpieczeństwa narodowego* [w:] *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2013.

¹⁴ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP*, Warszawa 2007

¹⁵ *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2009.

gotowość do obrony terytorium i niepodległości Polski oraz sojuszników, eliminacja zagrożeń o charakterze zbrojnym oraz przeciwdziałanie ewentualnym, niekorzystnym zmianom równowagi wojskowej w regionie. Polska buduje swoją politykę obronną w powiązaniu z zasadą solidarności i lojalności sojuszniczej wobec członków NATO¹⁶.

We współczesnej Europie prawdopodobieństwo wybuchu konfliktu na dużą skalę wydaje się stosunkowo małe, a główne zagrożenia mogą być wynikiem konfliktów regionalnych oraz lokalnych, w których Polska nie będzie bezpośrednio zaangażowana. Ich przebieg i skutki mogą stwarzać sytuacje kryzysowe, niosące groźbę rozszerzenia i przerodzenia się w wojnę. Polska musi być gotowa do reagowania na te zjawiska¹⁷.

Dominacja nowego rodzaju zagrożeń wymaga dostosowania doń systemu obronnego, a w konsekwencji zmusza do uwzględnienia w planowaniu strategicznym rozszerzonego spektrum zagrożeń, zwłaszcza o charakterze asymetrycznym oraz nowego kontekstu technologicznego. Warunkami powodzenia operacji wojskowych będzie uzyskanie przewagi informacyjnej, użycie struktur zadaniowych sił zbrojnych wyposażonych w nowocześniejszy sprzęt techniczny od sprzętu przeciwnika, zastosowanie zaawansowanych technologii w zakresie dowodzenia, posiadanie możliwości skutecznego rażenia, dokonywania manewru i ochrony przed rażeniem przeciwnika, umiejętne stosowanie symetrycznej strategii wobec działań przeciwnika, a także pełnego wykorzystania zasobów logistycznych kraju oraz współpracy cywilno-wojskowej¹⁸.

Zgodnie ze *Strategią Bezpieczeństwa Narodowego RP* nadrzędnym celem strategicznym Rzeczypospolitej Polskiej jest zapewnienie korzystnych i bezpiecznych warunków realizacji interesów narodowych poprzez eliminację zewnętrznych i wewnętrznych zagrożeń, redukcję ryzyka oraz odpowiednie oszacowanie podejmowanych wyzwań i umiejętne wykorzystanie pojawiających się szans. Do głównych celów strategicznych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie obronności należą:

- » zapewnienie niepodległości i suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej, jej integralności i nienaruszalności granic;
- » obrona i ochrona wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej;
- » tworzenie warunków do zapewnienia ciągłości realizacji zadań przez organy administracji publicznej oraz inne podmioty funkcjonujące w obszarze bezpieczeństwa narodowego, w tym odpowiedzialne za działanie gospodarki i innych obszarów istotnych dla życia i bezpieczeństwa obywateli;

¹⁶ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego...*, pkt. 55 i 57.

¹⁷ Tamże, pkt. 56.

¹⁸ Tamże, pkt. 57.

- » tworzenie warunków do podwyższania zdolności obronnych państwa, jak też zapewnienie gotowości do realizacji obrony w układzie narodowym i sojuszniczym;
- » rozwijanie partnerskiej współpracy wojskowej z innymi państwami, zwłaszcza sąsiednimi;
- » realizacja zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w NATO i Unii Europejskiej,
- » zaangażowanie w międzynarodowe operacje reagowania kryzysowego, prowadzone w pierwszej kolejności przez NATO i UE, a także przez ONZ czy w ramach doraźnych koalicji¹⁹.

Cele obronne RP realizuje system obronny państwa (SOP) stanowiący skoordynowany zbiór elementów kierowania i wykonawczych, a także realizowane przez nie funkcje i procesy oraz zachodzące między nimi relacje. SOP tworzą wszystkie siły i środki przeznaczone do realizacji zadań obronnych, odpowiednio do tych zadań zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane. Organizacja i funkcjonowanie systemu oparte są na przepisach prawa powszechnie obowiązującego, a także na postanowieniach wynikających z umów i traktatów międzynarodowych, których Polska jest stroną. SOP składa się z trzech podsystemów:

- » kierowania obronnością państwa,
- » militarnego,
- » niemilitarnego.

1. Podsystem kierowania obronnością

Podsystem kierowania obronnością tworzą najwyżsi urzędnicy państwowi na czele z Prezydentem RP, Prezesem Rady Ministrów oraz konstytucyjnymi ministrami, którzy do realizacji swoich zadań dysponują odpowiednim aparatem wykonawczym, a do których należy zaliczyć m. in. organ doradczy Prezydenta RP czyli Biuro Bezpieczeństwa Narodowego oraz ogniwa wykonawcze Prezesa RM czyli resorty z ministerstwem obrony narodowej na czele.

W czasie pokoju Prezydent RP sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi RP za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej. Całokształtem działalności sił zbrojnych w czasie pokoju kieruje Minister Obrony Narodowej, który jako członek Rady Ministrów podlega jej Prezesowi. Wykonuje on wszystkie polecenia Prezesa RM i Rady Ministrów jako organu kolegialnego w zakresie obronności. Swoje zadania minister wykonuje przy pomocy ministerstwa obrony narodowej. Minister Obrony Narodowej

¹⁹ *Strategia Obronności...*, 2.1. *Cele strategiczne w dziedzinie obronności.*

jest zatem działem administracji rządowej odpowiedzialnym za obronę narodową oraz jest organem, za którego pośrednictwem Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje w czasie pokoju zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi RP²⁰. Do najważniejszych zadań Ministra Obrony Narodowej należy:

- » kierowanie w czasie pokoju całokształtem działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- » przygotowywanie założeń obronnych Państwa, w tym propozycji dotyczących rozwoju i struktury Sił Zbrojnych;
- » realizowanie generalnych założeń, decyzji i wytycznych Rady Ministrów w zakresie obrony Państwa i koordynowanie realizacji wynikających z nich zadań;
- » sprawowanie, w zakresie powierzonym przez Radę Ministrów, ogólnego nadzoru nad realizacją zadań obronnych przez organy administracji państwowej, instytucje państwowe, samorządy, przedsiębiorców i inne podmioty;
- » kierowanie wykonywaniem obowiązku służby wojskowej, wychowywaniem żołnierzy oraz sprawami zaspokajania ich potrzeb socjalno-bytowych oraz sprawami zaspokajania potrzeb materiałowych, technicznych i finansowych Sił Zbrojnych;
- » sprawowanie ogólnego kierownictwa w sprawach wykonywania powszechnego obowiązku obrony;
- » realizowanie decyzji Rady Ministrów w zakresie udziału Rzeczypospolitej Polskiej w wojskowych przedsięwzięciach organizacji międzynarodowych oraz w zakresie wywiązywania się z zobowiązań militarnych, wynikających z umów międzynarodowych oraz zawieranie umów międzynarodowych wynikających z decyzji Rady Ministrów, dotyczących udziału polskich kontyngentów wojskowych w międzynarodowych misjach pokojowych i akcjach humanitarnych oraz ćwiczeń wojskowych prowadzonych wspólnie z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi²¹.

²⁰ Ustawa z 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw, art. 1, pkt. 1.

²¹ Ponadto minister ON kieruje administracją rezerw osobowych dla celów powszechnego obowiązku obrony, sprawami kadrowymi Sił Zbrojnych i pracowniczymi w resorcie obrony narodowej; formuje, przeformowuje i rozformowuje jednostki wojskowe oraz nadaje im etaty; koordynuje działania w zakresie ochrony informacji niejawnych w dziale obrony narodowej; określa cele, kierunki i zadania szkolnictwa wojskowego; tworzy, ustala organizację i kieruje działalnością przedstawicielstw wojskowych za granicą, utrzymuje kontakty z resortami obrony innych państw oraz z wojskowymi organiza-

Minister Obrony Narodowej zadania realizuje za pomocą urzędu ministerstwa i Sił Zbrojnych bezpośrednio lub przy pomocy sekretarza stanu i podsekretarza stanu oraz Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i dowódców strategicznych. W czasie wojny Minister Obrony Narodowej kieruje podległymi jednostkami organizacyjnymi ze Stanowiska Kierowania MON oraz spełnia rolę organu planistycznego i koordynującego wsparcie i zabezpieczenie działań Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszniczych, uczestniczących w operacji przeciwdziałania i przeciwstawienia się agresji zbrojnej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej.

Organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP szczebla strategicznego są integralną częścią systemu kierowania obronnością we wszystkich stanach gotowości obronnej państwa. W skład tego systemu wchodzi organy kierowania i dowodzenia szczebla strategicznego, to jest Minister Obrony Narodowej i Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego oraz Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych z chwilą jego mianowania. W skład systemu kierowania obronnością wchodzi także ogniwa dowodzenia operacyjnego i taktycznego.

W czasie wojny siłami zbrojnymi kieruje Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych ze Stanowiska Dowodzenia Naczelnego Dowódcy SZ, który:

- » dowodzi Siłami Zbrojnymi RP w celu odparcia zbrojnej agresji na terytorium RP;
- » zapewnia współdziałanie podległych mu sił zbrojnych z siłami sojuszniczymi w planowaniu i prowadzeniu działań wojennych;
- » określa, w ramach swojej właściwości, potrzeby sił zbrojnych w zakresie wsparcia ich przez niemilitarną część systemu obronnego państwa, wyznacza organy wojskowe do realizacji zadań administracji rządowej i samorządowej w strefie bezpośrednich działań wojennych²².

cjami międzynarodowymi; realizuje cele oraz zobowiązania sojusznicze wynikające z udziału Rzeczypospolitej Polskiej w Programie Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP); kieruje gospodarką finansową resortu obrony narodowej i reprezentuje Skarb Państwa w stosunku do mienia znajdującego się w posiadaniu jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej, a także wykonuje czynności w stosunku do państwowych jednostek budżetowych i form gospodarki pozabudżetowej, działających w resorcie obrony narodowej; wykonuje czynności określone w ustawach w stosunku do szkół wojskowych, wojskowych jednostek badawczo-rozwojowych, przedsiębiorstw państwowych, dla których jest organem założycielskim, wojskowych zakładów opieki zdrowotnej, agencji i fundacji; wykonuje uprawnienia naczelnego organu administracji państwowej w stosunku do terenowych organów administracji wojskowej i innych organów wojskowych; kieruje terenowymi organami wykonawczymi w sprawach operacyjno-obronnych i rządowej administracji niezespólonej; współdziała z innymi organami państwowymi, organami samorządu terytorialnego i organizacjami społecznymi. Tamże, art. 2.

²² Ustawa z 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r. Nr 156, poz. 1301).

Do 31 grudnia 2013 r. Siłami Zbrojnymi RP w czasie pokoju – w imieniu Ministra Obrony Narodowej – dowodził Szef Sztabu Generalnego WP. Zasadniczymi organami systemu dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP w czasie pokoju były: Sztab Generalny WP, Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych, Dowództwa Rodzajów Sił Zbrojnych, Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych, Inspektorat Wojskowej Służby Zdrowia, Inspektorat Uzbrojenia, Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej i Dowództwo Garnizonu Warszawa²³.

W 2013 r. dokonano zmiany systemu kierowania siłami zbrojnymi w wyniku krytycznej oceny dotychczasowej jego struktury²⁴. Głównym celem reformy było usprawnienie systemu, zunifikowanie go z systemami NATO i państw sojusznicych, dostosowanie go do współczesnych wymogów oraz zmniejszenie liczby dowództw szczebla strategicznego. W efekcie wprowadzonych zmian ich najwyżsi przedstawiciele odpowiadają:

- » Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego za planowanie strategicznego użycia Sił Zbrojnych, doradztwo strategiczne oraz nadzór strategiczny;
- » Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych za dowodzenie ogólne;
- » Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych za dowodzenie operacyjne.

Nowe rozwiązanie zakłada dowodzenie przez Dowódcę Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych formacjami różnych rodzajów Sił Zbrojnych (sił połączonych) w ramach ich ogólnego funkcjonowania, a przez Dowódcę Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych – formacjami różnych rodzajów Sił Zbrojnych wydzielonych do jego dyspozycji do realizacji operacji wojennych, operacji dotyczących sytuacji kryzysowych oraz misji pokojowych. Tym samym od 1 stycznia 2014 r. Minister Obrony Narodowej kieruje całokształtem działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej przy pomocy Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych i Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych, a szef Sztabu Generalnego jest jego organem pomocniczym²⁵.

Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, jako organ pomocniczy MON, wykonuje swoje zadania przy pomocy Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Do jego zakresu działań należy:

- » planowanie strategicznego użycia Sił Zbrojnych;
- » programowanie wieloletniego rozwoju Sił Zbrojnych;
- » nadzór nad ogólną i operacyjną działalnością Sił Zbrojnych, w tym w szczególności nad planowaniem operacyjnym, gotowością mobi-

²³ *Strategia obronności...*, 3.2. Podsystem kierowania obronnością państwa.

²⁴ Uzasadnienie do Ustawy z 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urządzeniu Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4396,Reforma-systemu-kierowania-i-dowodzenia-Silami-Zbrojnymi-RP.html> (dostęp: 30.08.2013 r.).

²⁵ Ustawa z 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urządzeniu Ministra Obrony Narodowej...

- lizacyjną i bojową, szkoleniem oraz rozwojem organizacyjno-technicznym Sił Zbrojnych;
- » reprezentowanie Sił Zbrojnych w najwyższych kolegialnych organach polityczno-wojskowych organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem;
 - » doradzanie Ministrowi Obrony Narodowej w sprawach dotyczących ogólnej i operacyjnej działalności Sił Zbrojnych;
 - » planowanie przygotowania Ministerstwa do funkcjonowania na stanowiskach kierowania w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny;
 - » przygotowanie i utrzymanie stanowisk kierowania w rejonach rozwinięcia zapasowych stanowisk kierowania obroną państwa dla Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów oraz ministrów i centralnych organów administracji rządowej wskazanych przez Prezesa Rady Ministrów²⁶.

Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych dowodzi rodzajami Sił Zbrojnych i odpowiada za ich przygotowywanie do realizacji zadań operacyjnych. Wykonuje on zadania przy pomocy Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Ponadto dowodzi jednostkami wojskowymi i związkami organizacyjnymi SZ z wyłączeniem jednostek wojskowych lub związków organizacyjnych bezpośrednio podporządkowanych MON albo Dowódcy Operacyjnemu. Do zakresu działań Dowódcy Generalnego w szczególności należy:

- » realizacja programów rozwoju Sił Zbrojnych;
- » planowanie, organizowanie i prowadzenie szkolenia podległych jednostek wojskowych i związków organizacyjnych Sił Zbrojnych;
- » organizowanie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk;
- » szkolenie rezerw osobowych na potrzeby użycia w sytuacji kryzysowej lub w razie wojny oraz utrzymywanie ich w gotowości do tego użycia;
- » realizacja zadań dotyczących logistyki w jednostkach wojskowych i związkach organizacyjnych Sił Zbrojnych;
- » współpraca z innymi organami i podmiotami w sprawach związanych zobronnością państwa;
- » zarządzanie i przeprowadzanie kontroli w podległych jednostkach wojskowych²⁷.

²⁶ Ustawa z 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw, art. 8.1, http://orka.sejm.gov.pl/proc7.nsf/ustawy/1236_u.htm (dostęp: 29.08.2013 r.).

²⁷ Tamże.

Dowódca Generalnemu podporządkowano Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych.

Dowódca Operacyjny RSZ odpowiada za operacyjne dowodzenie częścią Sił Zbrojnych podporządkowaną mu na podstawie decyzji Ministra Obrony Narodowej. Wykonuje on swoje zadania przy pomocy Dowództwa Operacyjnego RSZ. Do zakresu jego działań w szczególności należy:

- » planowanie, organizowanie i prowadzenie operacji w ramach użycia Sił Zbrojnych w czasie pokoju, w sytuacji kryzysowej lub w czasie wojny;
- » wykonywanie zadań MON w zakresie ochrony granicy państwowej w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej w czasie pokoju, w sytuacji kryzysowej lub w czasie wojny;
- » planowanie, organizowanie i prowadzenie szkolenia organów dowodzenia SZ, zgodnie z wojennym systemem dowodzenia, a także zapewnienie ich współdziałania z dowództwami jednostek wojskowych i związków organizacyjnych SZ, które mają zostać mu podporządkowane;
- » określanie wymagań operacyjnych dla SZ w zakresie planowania operacyjnego oraz programowania rozwoju SZ;
- » przygotowanie stanowiska dowodzenia ND SZ;
- » przewodniczenie Radzie SAR²⁸.

Nowy system wydaje się być kompatybilny z systemami sojuszniczymi, choć przyjęte nazewnictwo jest różne od stosowanego w innych krajach.

2. Podsystem niemilitarny – pozamilitarne struktury obronne

Pozamilitarne struktury obronne tworzą: administracja rządowa, samorząd terytorialny oraz inne podmioty i instytucje państwowe, a także przedsiębiorcy, na których nałożono obowiązek realizacji zadań na rzecz obronności państwa. Podsystem ten realizuje zadania obejmujące: zapewnienie sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania państwa, zasilanie zasobami ludzkimi i materiałowymi Sił Zbrojnych RP oraz jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, a także zadania wynikające z obowiązków państwa-gospodarza, zapewnienie ochrony i zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych ludności oraz tworzenie warunków do jej przetrwania²⁹.

²⁸ Tamże.

²⁹ *Strategia obronności*, 3.4. Podsystem niemilitarny – pozamilitarne struktury obronne.

Zadania obronne, jako część zadań z zakresu bezpieczeństwa narodowego, obejmują przedsięwzięcia realizowane przez organy władzy wykonawczej oraz inne organy i instytucje państwowe, przedsiębiorców oraz obywateli związanych z przygotowaniem państwa do sprawnego działania i przetrwania w warunkach zewnętrznego zagrożenia państwa, kryzysu i wojny, realizacją określonych przedsięwzięć operacyjnych w tych warunkach, a także usuwanie skutków po zażegnaniu zagrożenia, zmierzających do przywrócenia stanu normalnego funkcjonowania państwa. Realizacja zadań obronnych pozwala osiągnąć odpowiedni stan gotowości obronnej państwa oraz zapewnia reagowanie w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej. Podstawowe ich rodzaje obejmują:

- » zadania ogólne o charakterze przygotowawczym;
- » zadania dyplomatyczne;
- » zadania informacyjne;
- » zadania ochronne w zakresie zapewnienia sprawnego funkcjonowania państwa;
- » zapewnienie podstawowych potrzeb bytowych, duchowych i ochrony ludności;
- » zadania gospodarczo-obronne³⁰.

Zadania ogólne o charakterze przygotowawczym służą stworzeniu warunków organizacyjnych do funkcjonowania struktur pozamilitarnych w poszczególnych stanach gotowości obronnej państwa i w czasie ich podwyższania. Obejmują one głównie: planowanie obronne, szkolenie obronne, edukację obronną oraz szeroko rozumiane spełnianie powszechnego obowiązku obrony³¹.

Zadania dyplomatyczne mają na celu minimalizowanie ryzyka zagrożenia podstawowych interesów narodowych oraz założeń polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, a także wsparcie dyplomatyczne w czasie konfliktu zbrojnego i jego wygaszania³².

³⁰ *Bezpieczeństwo pozamilitarne Polski w świetle rezultatów Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego*, (oprac zbior.), „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr III–IV(23–24)/2012, s. 55–76; J. Gierszewski, *Pozamilitarne ogniwa ochronne i ich miejsce w systemie obronnym*, *Bezpieczeństwo w administracji i biznesie we współczesnym świecie*, M. Chrabkowski, C. Tatarczuk, J. Tomaszewski (red.), Gdynia 2011, s. 49–67.

³¹ *Strategia obronności*, 3.4. Podsystem niemilitarny – pozamilitarne struktury obronne.

³² *Biała księga bezpieczeństwa narodowego...*, s. 166–167.

Zadania informacyjne służą ochronie i propagowaniu polskich interesów, informacyjnemu osłabianiu przeciwnika, umacnianiu woli, morale, determinacji obronnej i wytrwałości społeczeństwa³³.

Zadania ochronne związane z zapewnieniem sprawnego funkcjonowania państwa obejmują w szczególności: ochronę granicy państwowej, ochronę osób podlegających szczególnej pieczy oraz obiektów i transportu im służącego, ochronę delegacji i przedstawicielstw innych państw, zapewnienie łączności, ochronę szczególnie ważnych obiektów, ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego, ochronę przeciwpożarową oraz nadzór nad przestrzeganiem rygorów prawa w czasie stanu wojennego³⁴.

Ochrona i zapewnienie potrzeb bytowych ludności obejmuje głównie: zaopatrywanie w produkty spożywcze, wodę, produkty lecznicze i wyroby medyczne, a także w podstawowe artykuły przemysłowe powszechnego użytku i produkty naftowe, utrzymanie dostaw energii elektrycznej i surowców energetycznych, alarmowanie, ewakuację, ratownictwo, zabezpieczenie budowli ochronnych, zapewnienie zaopatrzenia dla formacji obrony cywilnej w sprzęt, materiały i środki ochrony, likwidację skażeń i zakażeń, ochronę zdrowia, przewozy pasażerskie i towarowe, opiekę nad dziećmi i młodzieżą oraz osobami niepełnosprawnymi³⁵.

Celem realizacji zadań gospodarczo-obronnych jest zapewnienie materialnych podstaw realizacji zadań obronnych, w tym: utrzymanie mocy produkcyjnych i remontowych niezbędnych do realizacji zadań wynikających z planu mobilizacji gospodarki (PMG), przygotowanie do produkcji i usług oraz realizacja zadań ujętych w PMG, tworzenie i utrzymanie rezerw, przygotowanie transportu na potrzeby obronne państwa, przygotowanie do działania w warunkach ograniczonych dostaw, uruchomienie świadczeń osobistych i rzeczowych, ewakuacja rezerw państwowych, przyspieszenie realizacji inwestycji o znaczeniu strategicznym, wprowadzanie ograniczeń w komunikacji i łączności, odtwarzanie zniszczonej infrastruktury, zapewnienie zaopatrywania formacji obrony cywilnej w sprzęt, materiały i środki ochrony, monitorowanie potencjału ekonomicznego w zakresie przemysłu, rolnictwa, łączności, transportu, energetyki, leśnictwa i ochrony zdrowia³⁶.

³³ Tamże, s. 180–184.

³⁴ A. Korcz, *Bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej*, <http://adamkorcz.w.interia.pl/wewn.pdf> (dostęp: 29.08.2013 r.).

³⁵ *Strategia obronności*, 3.4. Podsystem niemilitarny...

³⁶ *Strategia Obronności...*, 3.4: Podsystem niemilitarny – pozamilitarne struktury obronne; M. Sułek, *Programowanie gospodarczo-obronne*, Warszawa 2008; A. Szlachta, *Rola i miejsce rezerw państwowych w gospodarce narodowej Polski*, „Logistics and Transport”, nr 1/2005, s. 61–70.

3. Siły zbrojne w systemie bezpieczeństwa militarnego

Podstawą systemu militarnego państwa są Siły Zbrojne RP, w skład których wchodzi: Wojska Lądowe, Siły Powietrzne, Marynarka Wojenna, Wojska Specjalne, Żandarmeria Wojskowa, Inspektorat Wsparcia SZ, Inspektorat Uzbrojenia, Inspektorat Służby Zdrowia i inne mniejsze.

Trzon sił zbrojnych w Polsce stanowią Wojska Lądowe przeznaczone do zapewnienia obrony przed atakiem lądowo-powietrznym w dowolnym rejonie kraju, na każdym kierunku, w obliczu każdej formy zagrożenia militarnego. Ich struktura oparta jest na związkach taktycznych, oddziałach i pododdziałach. Zgodnie z wymogami współczesnego pola walki, Wojska Lądowe przystosowane są do wykonywania zadań operacyjnych i taktycznych w skomplikowanych warunkach meteorologicznych i bojowych. Współczesne WL cechuje całkowite zmotoryzowanie, szerokie wykorzystanie nowoczesnych technik prowadzenia walki oraz wielopłaszczyznowe współdziałanie z Siłami Powietrznymi i Marynarką Wojenną. Narodowa doktryna obronna przewiduje, że wojska te uczestniczą również w realizacji zadań wynikających z międzynarodowych zobowiązań Polski, związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa, pełnieniem misji pokojowych i humanitarnych, a także w akcjach związanych z likwidacją klęsk żywiołowych. Wojska Lądowe składają się z następujących rodzajów wojsk: wojska pancerne i zmechanizowane, wojska aeromobilne, wojska raketowe i artylerii, wojska obrony przeciwlotniczej, wojska inżynieryjnych, wojska chemicznych, wojsk łączności i informatyki, a ponadto: oddziałów i pododdziałów rozpoznania i walki elektronicznej, jak również pododdziałów działań psychologicznych oraz logistycznych³⁷. Do końca 2013 r. jednostki wojsk lądowych podlegały Dowództwu Wojsk Lądowych. Od 1 stycznia 2014 r. wojskami tymi kieruje Dowództwa Generalne SZ, a w czasie operacji Dowództwo Operacyjne.

Wojska Lądowe zorganizowane są w trzy dywizje: 11 Lubuską Dywizję Kawalerii Pancernej, 12 Szczecińską Dywizję Zmechanizowaną oraz 16 Pomorską Dywizję Zmechanizowaną, które dzielą się na brygady zmechanizowane (2, 12, 15, 17, 20) i pancerne (1, 9, 10, 34) oraz 7 Brygadę Obrony Wybrzeża, a także oddziały i pododdziały wsparcia. Ponadto kilka jednostek podporządkowanych jest bezpośrednio Dowództwu Generalnemu SZ. Są to: 6 Brygada Powietrznodesantowa, 25 Brygada Kawalerii Powietrznej, 21 Brygada Strzelców Podhalańskich, 1 Brygada Lotnictwa Wojsk Lądowych, Brygada Wsparcia Dowodzenia Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego

³⁷ Portal internetowy Wojsk Lądowych, <http://www.army.mil.pl/index.php/rodzaje-wojsk> (dostęp: 30.08.2013 r.).

oraz inne jednostki rodzajów wojsk, dowodzenia i zabezpieczenia, w tym pułki przeciwlotnicze, rozpoznawcze, artyleryjskie, chemiczne, saperów i inżynieryjny³⁸.

W sumie Wojska Lądowe stanowią około 60% ogólnego stanu liczebnego wojska, przy czym wyposażone są w sprzęt i uzbrojenie o różnorodnej wartości bojowej. Podstawę dla wojsk pancernych i zmechanizowanych stanowią nowoczesne czołgi Leopard 2A4, wozy o średniej wartości czyli PT-91 „Twardy” oraz już przestarzałe, acz modernizowane T-72. Drugą grupę stanowią pojazdy opancerzone czyli bardzo nowoczesne kołowe transportery opancerzone „Rosomak” i leciwe, acz jeszcze sprawdzające się na polu walki bojowe wozy piechoty (BWP-1)³⁹. W jednostkach artyleryjskich wojsk lądowych znajduje się zasadniczo stary już sprzęt wyprodukowany w latach 70. i 80. XX w., są to działa samobieżne kalibru 122 mm i 152 mm, wyrzutnie raketowe BM-21 i RM-70, moździerz 120 mm i 98 mm oraz zestawy przeciwpancernych pocisków kierowanych typu „Fagot”, „Konkurs”, „Malutka” i „Spike”. Wydaje się, że standardy nowoczesnych środków artyleryjskich spełnia tylko te ostatnie ppk – pozostałe także na razie sprawdzają na polu walki, jednakowoż w krótkim czasie winny być wymienione na nowsze⁴⁰.

³⁸ A. Micek, *Sily Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej*, „Militis.pl” <http://www.army.mil.pl/index.php/dowodztwo>, (dostęp: 25.08.2013 r.). W sumie w sierpniu 2012 r. Wojska Lądowe tworzyło: 20 batalionów sztabowych, 10 batalionów pancernych, 14 batalionów piechoty zmechanizowanej, 8 batalionów piechoty zmotoryzowanej, 1 batalion piechoty górskiej, 3 bataliony piechoty aeromobilnej, 3 bataliony piechoty powietrznodesantowej, 3 pułki rozpoznawcze, 3 pułki saperów, 4 bataliony saperów, 1 batalion rozpoznania, 4 pułki artylerii, 11 dywizjonów artylerii samobieżnej, 1 pułk artylerii raketowej, 5 pułków obrony plot., 11 dywizjonów obrony plot., 2 bataliony łączności, 2 bataliony walki elektronicznej, Batalion Reprezentacyjny Wojska Polskiego, 2 bataliony medyczne, 3 bataliony remontowe, 8 batalionów logistycznych, 2 bataliony ewakuacji sprzętu, 2 bataliony składowania, 2 pułki śmigłowców szturmowych, 2 eskadry śmigłowców transportowych, 2 bataliony zwalczania skutków użycia broni ABC. Jednostki te prezentują bardzo zróżnicowany poziom rozwinięcia od struktury pokojowo – wojennej po głęboko skadrowane i wyposażenia technicznego.

³⁹ Na wyposażeniu WP znajdują się czołgi: 128 Leopardów 2A4, 232 PT-91 różnych wersji, 584 T-72 (również różnych wersji). Bojowe pojazdy opancerzone: ok. 1000 BWP-1, 234 M113/M577 (w różnych wersjach), ok. 450 KTO Rosomak, ok. 200–240 BRDM-2, ok. 120 BRDM-2 M96/96I/97/98 Żbik, 39 MRAP Cougar, 22 BWR-1D, 18 BWR-1S. Tamże (dostęp: 26.08.2013 r.).

⁴⁰ Na wyposażeniu jednostek artyleryjskich i ogólnowojskowych znajduje się: 532 samobieżnych armatohaubic 122 mm 2S1 „Goździk” (produkowane w Polsce na licencji radzieckiej), 111 kołowych armatohaubic 152 mm AHS „Dana” produkcji Czechosłowackiej, 219 wyrzutni raketowych 122 mm BM-21 „Grad” produkcji radzieckiej, 30 wyrzutni raketowych 122 mm RM-70 (produkcji czechosłowackiej), 54 wyrzutnie raketowe 122 mm WR-40 Langusta (wszechstronnie zmodernizowana w Polsce wyrzutnia BM-21, 6 samobieżnych 155 mm armatohaubic „Krab” produkcji polskiej z działem na licencji brytyjskiej, 198 przeciwpancernych zestawów pocisków kierowanych ppk „Spike”, ok. 90–100 zestawów ppk „Fagot”, 18 zestawów ppk „Konkurs”, ok. 100 zestawów ppk „Malutka”. Tamże (dostęp: 25.08.2013 r.).

Bardzo zróżnicowane jest za to wyposażenie obrony przeciwlotniczej WL. Środki ogniowe to głównie nieco już przestarzałe, jeszcze poradzieckie, zestawy raketowe KUB i OSA oraz przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe „Grom” i „Strzała-2”. Nowoczesnymi są zestawy artyleryjsko-raketowe małego zasięgu: ZUR-23-2KG oraz ZU-23-4MP „Biała”, będące efektem całkowitej przebudowy postradzieckich ZU-23-2 i ZSU-23-4, a stanowiące efekt polskiej myśli technicznej⁴¹. Warto podkreślić, że systemy artyleryjsko-raketowe są kierowane przez nowoczesne stacje radiolokacyjne „NUR” i zestawy zautomatyzowanego dowodzenia „Łowcza-Rega”⁴².

W Wojskach Lądowych znajduje się także spora liczba śmigłowców, w tym wszystkie śmigłowce uzbrojone. Niestety, większość z nich jest już przestarzała i w zasadzie nie nadaje się do dalszej modernizacji, choć póki co wykonują one skutecznie zadania bojowe. Podstawę sił powietrznych Wojsk Lądowych stanowią śmigłowce uzbrojone: 32 sztuki 24D i Mi-24W; 20 Mi-2URP oraz 5 nowoczesnych W-3PL „Głuszc”. Ponadto w jednostkach znajduje się 106 śmigłowców różnego przeznaczenia⁴³. Uzbrojenie indywidualne i zespołowe żołnierzy stanowi broń głównie produkcji polskiej i radzieckiej, w większości już przestarzałe lub niezbyt udane konstrukcje.

Warto podkreślić, że prócz różnorodnego uzbrojenia, w Wojskach Lądowych znajduje się wiele całkiem nowoczesnego sprzętu: dowodzenia⁴⁴, inżynieryjnego⁴⁵,

⁴¹ W wojskach lądowych znajduje się: 30 zestawów samobieżnych plot. „KUB”, 64 zestawy plot. „OSA”, ok. 400 działek plot. 23 mm ZU-23-2/ZUR-23-2, 36 samobieżnych zestawów plot. 23 mm ZSU-23-4, 8 samobieżnych zestawów plot. 23 mm ZSU-23-4 „Biała”, 2 samobieżne zestawy plot. 35 mm „Loara”. Tamże (dostęp: 26.08.2013 r.).

⁴² M. Gruszka, *Perspektywa automatyzacji dowodzenia wojsk lądowych*, [w:] *Ewolucja wojskowych systemów teleinformatycznych oraz lessons learned w świetle misji pokojowych i stabilizacyjnych*, R. Urycki i B. Biernacik (red.), Sieradz 2010, s. 157.

⁴³ Wojska Lądowe posiadają 33 wielozadaniowe śmigłowce W-3W „Sokół” i 36 Mi 2 w różnych wersjach, 27 śmigłowców transportowych Mi-8T, Mi-8MTW-1 oraz Mi-17, 7 śmigłowców rozpoznawczych W-3ŚRR i Mi-8RL, 1 śmigłowiec obserwacyjny W-3PSOT oraz 6 śmigłowców ratowniczych i medycznych.

⁴⁴ Z bardziej interesujących jednostek sprzętu warto wymienić: 1 wóz dowodzenia ZWD-1 na podwoziu MTLB, 6 wozów dowodzenia ZWDSz-2, 100 wozów dowodzenia ZWD-3, 4 wozy dowodzenia ZWD-10R, 8 wozów dowodzenia ZWD-10K, 24 wozy dowodzenia MP-21/22/23/24/25, 33 wozy dowodzenia BWP-1D, 5 wozów dowodzenia BWP-1D (MP-31), pewna liczba wozów dowodzenia WD-2001 oraz 6 wozów dowodzenia M 577. A. Micek, *Sily Zbrojne Rzeczypospolitej...* (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁴⁵ W wojskach inżynieryjnych znalazło się w ostatnich latach sporo nowoczesnych urządzeń głównie produkcji polskiej, są to m. in.: 8 wielofunkcyjnych maszyn inżynieryjnych MID, 77 transporterów rozpoznania inżynieryjnego TRI Hors, 13 transporterów inżynieryjnych TRI-D Durian, 6 systemów minowania narzutowego ISM Kroton; 14 trałów przeciwwminowych Bożena, a ze starszych 60 zestawów pontonowych PP-64 Wstęga. Szerzej o sprzęcie inżynieryjnym: W. Kawka, *Terazniejszość i przyszłość sprzętu inżynieryjnego Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, „Szybkobieżne Pojazdy Gąsienicowe”, nr 2(26)/2010.

zabezpieczenia logistycznego⁴⁶ i innych. Ponadto należy podkreślić, że w minionych latach dokonano znaczącej modernizacji sprzętu łączności, informatycznego i radiolokacyjnego, poprzez wprowadzenie do użytku między innymi stacji radiolokacyjnych: N-21, N-22, AN/PPS-5C MSTAR, SNAR-10, RZRA-201 Liwiec⁴⁷.

Siły Powietrzne są rodzajem sił zbrojnych przeznaczonym głównie do obrony przestrzeni powietrznej kraju. Funkcjonują w ramach narodowego systemu obrony powietrznej, który jest zintegrowany z systemem sojuszniczym oraz z właściwym europejskim systemem cywilno-wojskowym. Wydzielone jednostki Sił Powietrznych mogą uczestniczyć w operacjach sojuszniczych poza granicami RP. Za dowodzenie i kierowanie Siłami Powietrznymi do 31 grudnia 2013 r. odpowiadało Dowództwo Sił Powietrznych, a od 1 stycznia 2014 r. Dowództwo Generalne SZ, zaś w wymiarze operacyjnym – Dowództwo Operacyjne SZ.

Siły Powietrzne składają się z wojsk lotniczych, wojsk obrony przeciwlotniczej, a także wojsk radiotechnicznych, zaś najważniejszymi związkami taktycznymi i oddziałami podporządkowanymi instytucjom centralnym są: 1 Skrzydło Lotnictwa Taktycznego w Świdwinie, 2 Skrzydło Lotnictwa Taktycznego w Poznaniu, 3 Skrzydło Lotnictwa Transportowego w Powidzu, 4 Skrzydło Lotnictwa Szkolnego w Dęblinie, 3 Brygada Rakiетowa Obrony Powietrznej w Warszawie, 3 Brygada Radiotechniczna we Wrocławiu i inne⁴⁸.

Wojska Lotnicze odpowiedzialne są za funkcjonowanie jednostek latających. Mają one ważny wpływ na skuteczność obrony polskiego terytorium. Zapewniają również szkolenie pilotów i części personelu naziemnego dla wszystkich rodzajów lotnictwa wojskowego RP. Podstawowym zadaniem wojsk lotniczych jest zapewnienie ochrony

⁴⁶ W związku z dużym znaczeniem wsparcia logistycznego na misjach zewnętrznych wyposażenie jednostek logistycznych uległo w ciągu ostatnich 10 lat poważnej modernizacji, o czym decydują m. in.: wozy techniczne WPT „Mors”, WZT-2, WZT-3/3M, „Bergepanzer” 2A2, transportery sanitarne TS „Lotos” i „Ryś-MED.”, zestawy kontenerowe i nowoczesne samochody terenowe. Restrukturyzacji i modernizacji logistyki w WP poświęcono niemal cały numer „Przeglądu Wojsk Lądowych”, nr 3/2012.

⁴⁷ *Przewodnik po wybranym uzbrojeniu, wyposażeniu i umundurowaniu Sił Zbrojnych RP*, Warszawa 2011, s. 40–45.

⁴⁸ Z ważniejszych jednostek warto wymienić: Centrum Szkolenia Sił Powietrznych w Koszalinie, Szefostwo Służby Hydrometeorologicznej SZ RP w Warszawie, Szefostwo Służby Ruchu Lotniczego SZ RP w Warszawie, Centralny Poligon Sił Powietrznych w Wicku Morskim, 21 Centralny Poligon Lotniczy w Nadarzacach, Centrum Wsparcia Teleinformatycznego SP w Warszawie, Ośrodek Szkolenia Wysokościowo-Ratowniczego i Spadochronowego w Poznaniu, 1 Ośrodek Radioelektroniczny w Grójcu, 6 Batalion Chemiczny SP w Śremie. Portal internetowy Sił Powietrznych RP, <http://www.sp.mil.pl/pl/struktura/sily-powietrzne> (dostęp: 25.08.2013 r.).

przestrzeni powietrznej Polski, niszczenie celów powietrznych, naziemnych i nawodnych przeciwnika oraz wykonywanie rozpoznania. Lotnictwo taktyczne grupuje lotnictwo myśliwskie, myśliwsko-bombowe i rozpoznawcze wyposażone w: 48 samolotów wielozadaniowych F-16C/D block 52+ (36 samolotów jednomiejscowych F-16C oraz 12 dwumiejscowych F-16D)⁴⁹, 31 samolotów myśliwskich MiG-29/UB Fulcrum⁵⁰ oraz 32 samoloty myśliwsko-bombowe Su-22M4/U3K⁵¹. Co istotne, tylko samoloty F-16 są perspektywiczne, zaś pozostałe dwa modele muszą zostać wymienione w ciągu kilku do kilkunastu lat. Lotnictwo transportowe składa się z 11 samolotów C-295M CASA, 5 samolotów C-130, 2 samoloty An-28TD, 10 samolotów M-28B/TD oraz 5 samolotów

⁴⁹ F-16 Advanced Block 52 jest nowoczesnym jednosilnikowym myśliwcem z trapezowym skrzydłem i cyfrowym czynnym układem sterowania. Napęd stanowi silnik F100-PW-229 o ciągu 129,4 kN z dopalaniem firmy Pratt & Whitney. Myśliwiec jest wyposażony w wielozadaniowy radar umożliwiający wykrywanie i śledzenie celów powietrznych oraz naziemnych, jak również w nahałmowy układ wskazywania celów powietrznych (HMDS). Do samoobrony służy system walki elektronicznej z radiolokacyjną stacją ostrzegawczą oraz stacją zakłóceń elektronicznych. Ponadto polskie samoloty F-16 zostały wyposażone w system do tankownia w powietrzu oraz oddzielne zbiorniki paliwa montowane nad skrzydłami przy górnej części kadłuba. Osiągi maksymalne to: pułap – 15250 m, prędkość – 2.02 Ma, zasięg – 4472 km. *Polski F-16*, <http://www.wp.mil.pl/pl/strona/170> (dostęp: 28.08.2013 r.).

⁵⁰ Samolot odrzutowy MiG-29 „Fulcrum” zaprojektowano w 1972 r., a pierwsze egzemplarze weszły do służby w 1984 r. W samolocie zastosowano tzw. skrzydła pasmowe, tj. o dużym skosie przy kadłubie i mniejszym w zasadniczej części o obrysie trapezowym. MiG-29 były pierwszymi radzieckimi samolotami taktycznymi, w których zastosowano turbodrzutowe silniki dwuprzepływowe, w samolocie zastosowano także nowoczesną elektronikę. Lotnictwo polskie użytkuje MiG 29 od 1989 r. W latach 1989–1990 Rosjanie dostarczyli 12 nowych myśliwców (9 bojowych oraz 3 szkolno-bojowe), w 1995 r. pozyskano 10 używanych maszyn od Republiki Czeskiej, a w 2004 r. za symboliczną opłatę odkupiono 23 używane maszyny od Luftwaffe. Osiągi maksymalne: pułap – 18000 m, prędkość – 2.30 Ma, zasięg – 2100 km. *Mikołaj Gurewicz MiG-29*; <http://gdziewojsko.wordpress.com/lotnictwo/mikojan-gurewicz-mig-29/> (dostęp: 28.08.2013 r.).

⁵¹ Su-22 „Fitter” to samolot szturmowo-bombowy produkcji ZSRR używany przez kraje byłego Układu Warszawskiego, Bliskiego Wschodu oraz Libię, Wietnam, Peru i Angolę. Su-22M4 użytkowany w polskich Siłach Powietrznych to jednosilnikowy samolot o konstrukcji półskorupowej z duraluminium. Skrzydła o zmiennym skosie pozwalają regulować skokowo kąt w zakresie od +28° do +68°. Wlot powietrza znajduje się w nosie. W stożku znajdują się urządzenia radiolokacyjne. Osiągi maksymalne: pułap – 15200 m, prędkość – 1850 km/h, zasięg – 2550 km. *Suchoj Su-20 i Su-22 w Wojsku Polskim*, <http://gdziewojsko.wordpress.com/listy/su-22/> (dostęp: 28.08.2013 r.).

M-28B/PT⁵². Ponadto w lotnictwie użytkowane są: 54 samoloty szkolno-treningowe TS-11 „Iskra”, 37 samolotów szkolno-treningowych PZL-130 „Orlik” oraz ok. 100 śmigłowców Mi-8P, W-3S, W-3T, W-3RL, W-3R, Mi-2, Mi-2RL i SW-4⁵³.

Podstawowym zadaniem Wojsk Obrony Przeciwlotniczej jest odpieranie ataków powietrznych przeciwnika poprzez zwalczanie wrogich środków napadu powietrznego. Przeznaczone są również do osłony ważnych obiektów znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz jednostek wojskowych przed atakiem z powietrza. Ścisłe współdziałają z lotnictwem oraz pozostałymi rodzajami Sił Zbrojnych RP. Zorganizowane są w dywizjony raketowe OP bezpośrednio podległe 3 Brygadzie Obrony Powietrznej w Warszawie. Zadania te wykonywane są użyciu rakiet „ziemia-powietrze” i systemów artylerii przeciwlotniczej.

Wojska OP wykorzystują nowoczesne zautomatyzowane systemy wykrywania i identyfikacji celów powietrznych, naprowadzania i kierowania ogniem oraz środki łączności. Posiadają one na uzbrojeniu przeciwlotnicze zestawy raketowe i artyleryjsko-raketowe dalekiego, średniego, małego i bliskiego zasięgu. Zestawy te umożliwiają zwalczanie pilotowanych środków napadu powietrznego w całym zakresie parametrów ich lotu i w każdych warunkach atmosferycznych. Zdecydowana większość środków ogniowych to zmodernizowane uzbrojenie produkcji radzieckiej. Mimo modernizacji, większość sprzętu odstaje od najnowocześniejszych konstrukcji w świecie. Podstawowe środki ogniowe SP to: 6 wyrzutni S-200 „Wega” i 17 zestawów S-125 „Newa” SC. Uzupełnieniem tego uzbrojenia są przeciwlotnicze przenośne zesta-

⁵² Samolot C-295M CASA to najnowszy z hiszpańskich samolotów transportowych o średniej ładowności. Jest to typowy wojskowy samolot transportowy z tylną rampą ładunkową, zbudowany w układzie górnołata. Startując z normalną masą startową 21000 kg, może przewieźć ładunek o maksymalnej masie 9250 kg na odległość 1455 km. Siły Powietrzne posiadają obecnie 14 samolotów CASA C-295M. Wyposażone są w najnowocześniejsze systemy nawigacji GPS, radiolokacyjne stacje ostrzegawcze oraz wyrzutnie wabików. Osiągi maksymalne: pułap – ok. 9000 m, prędkość – 480 km/h, zasięg przy ładunku 4000 kg – 4970 km. Lockheed C-130 „Hercules” to amerykański czterosiłnikowy wojskowy samolot transportowy o napędzie turbośmigłowym. Głównym przeznaczeniem „Herculesa” jest transport towarów i osób, także rannych na średnich odległościach, co przy zdolności lądowania na nieutwardzonych pasach startowych czyni z niego bardzo uniwersalną maszynę. W polskim lotnictwie od 2008 r. znajduje się pięć zmodernizowanych, używanych samolotów C-130E pozyskanych ze Stanów Zjednoczonych. Osiągi maksymalne: pułap – do 10 060, prędkość - 610 km/h, zasięg przy maksymalnym obciążeniu – 4000 km. Samolot M-28 Bryza to niewielki polski samolot transportowy oblatany w 1993 r. Osiągi maksymalne: pułap – 6000 m, prędkość – 350 km/h, zasięg z ładunkiem 1000 kg – 1365 km. *Samoloty i śmigłowce używane w 3. SLTr*, <http://www.3sltr.sp.mil.pl/samoloty-i-smiglowce> (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁵³ A. Micek, *Siły Zbrojne Rzeczypospolitej...* (dostęp: 25.08.2013 r.).

wy raketowe bliskiego zasięgu (wycofywane powoli z użytkowania ppzr „Strzała-2M”, zastępowane udanymi zestawami polskiej produkcji – ppzr „Grom”).

Przeciwlotniczy zestaw raketowy S-200WE został wprowadzony na uzbrojenie w Polsce w 1986 r. W latach 1999–2001 przeprowadzono modernizację zestawu do wersji S-200C. Realizacja tego zadania umożliwiła autonomiczne prowadzenie działań bojowych przez dywizjony ogniowe „Wega”, a ponadto poprawiła parametry techniczne zestawu⁵⁴. Z kolei raketowe zestawy przeciwlotnicze małego zasięgu S-125 „Newa” zostały wprowadzone na uzbrojenie Wojsk OPL w latach 1970–1985. Zasadniczym ich przeznaczeniem jest zwalczanie celów powietrznych na średnich i małych wysokościach. Wszystkie zestawy przeszły w latach 1998–2004 modernizację do wersji S-125SC „Newa-SC”⁵⁵.

W Siłach Powietrznych wykorzystuje się także artyleryjskie środki przeciwlotnicze, z których największe znaczenie mają stare już, ale ciągle efektywne przeciwlotnicze armaty 57 mm S-60⁵⁶ i wielkokalibrowe przeciwlotnicze karabiny maszynowe pkm-2. Środki artyleryjskie uzupełniają strefy ognia zestawów raketowych w osłonie wyznaczonych obiektów.

Jak się wydaje, w ciągu ostatnich dwudziestu lat w największym zakresie zmodernizowano trzeci człon Sił Powietrznych RP, czyli wojska radiotechniczne. Ich zasadniczym zadaniem jest kontrola przestrzeni powietrznej naszego kraju przy użyciu stacji radiolokacyjnych. Wojska te powiadamiają o użyciu środków napadu powietrznego przeciwnika z określeniem ich położenia i kierunku przemieszczania. Współpracują z systemem obrony powietrznej NATO, realizując zadania w ramach Zintegrowanego Systemu Obrony Powietrznej NATO (*NATO Integrated Air Defence System – NATINADS*). Zgrupowane są w cztery bataliony radiotechniczne (3. w Sandomierzu, 8. w Lipowcu, 31. we Wrocławiu, 34. w Chojnicach) podległe bezpośrednio 3 Brygadzie Radiotechnicznej we Wrocławiu⁵⁷.

⁵⁴ Zestawy „Wega” wykorzystują rakiety półaktywne typu 5W28E napędzane jednostopniowym silnikiem na paliwo płynne z regulowaną siłą ciągu. Zestaw może zwalczać cele znajdujące się na odległościach do 240 km i wysokości do 40 km. *Przeciwlotniczy zestaw raketowy S-200WE „Wega”*, <http://www.3brop.sp.mil.pl/sprzt-bojowy/s-200> (dostęp: 24.08.2013 r.).

⁵⁵ W ramach modernizacji zestawy „Newa-SC” zostały wyposażone w urządzenia systemu IFF Mark XII oraz dostosowane do współpracy z wdrażanym do uzbrojenia obiektem SAMOC. Zestaw umożliwia niszczenie celów powietrznych na odległościach do 17 km i pułapie do 18 km. System wykorzystuje dwustopniowe rakiety 5W27 na paliwo stałe osiągające prędkość max. 3,5 Mach. *Przeciwlotniczy zestaw raketowy S-125 NEWA SC*, <http://www.3brop.sp.mil.pl/sprzt-bojowy/s-125-newa> (dostęp: 29.08.2013 r.).

⁵⁶ *57 mm armata przeciwlotnicza S-60 wz. 1950. Daleka kuzynka niemieckiej Gerät 58*, http://www.mm.pl/~jowi/tek/57_50.html (dostęp: 28.08.2013 r.).

⁵⁷ *Portal internetowy 3 Brygady Radiotechnicznej*, <http://www.3brt.wp.mil.pl/pl/11.html> (dostęp: 31.08.2013 r.).

Obecnie w Wojskach Radiotechnicznych Sił Powietrznych eksploatowanych jest kilkadziesiąt stacji radiolokacyjnych różnych typów. Do grupy najnowocześniejszych urządzeń należą wprowadzone do eksploatacji w roku 2007, stanowiące wyposażenie posterunków radiolokacyjnych dalekiego zasięgu, stacje typu NUR-12M, radiolokatory produkcji włoskiej RAT-31DL oraz mobilne stacje radiolokacyjne średniego zasięgu typu NUR-15. Starsze urządzenia wprowadzane do eksploatacji w latach 90. to trójwspółrzędne, przewoźne stacje radiolokacyjne typu NUR-12, odległościomierze radiolokacyjne typu NUR-31MK oraz mobilne wysokościomierze radiolokacyjne typu NUR-41. Najstarszą grupę stacji radiolokacyjnych, eksploatowanych w pododdziałach radiotechnicznych od początku lat 80., stanowią urządzenia kontroli rejonu lotniska AVIA-W oraz mobilne stacje radiolokacyjne typu NUR-31 i NUR-31M⁵⁸.

Trzecim podstawowym rodzajem sił zbrojnych WP jest Marynarka Wojenna, której głównym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa interesów państwa na morzu, w tym głównie:

- » realizacja zadań polskiej morskiej racji stanu (zapewnienie swobody transportu morskiego, utrzymanie bezpieczeństwa żeglugi na szlakach komunikacyjnych);
- » realizacja programowych zadań szkolenia bojowego jednostek i przygotowanie sił do realizacji zadań w czasie zagrożenia i wojny, a także utrzymanie wysokiej gotowości bojowej i mobilizacyjnej;
- » udział w ratowaniu życia w polskiej strefie ratownictwa SAR (Search and Rescue) oraz ratownictwo załóg samolotów we współdziałaniu z Wojskami Lotniczymi i Obrony Powietrznej;
- » funkcjonowanie w ramach sił morskich Sojuszu Północnoatlantyckiego, w tym utrzymywanie gotowości do udziału w zewnętrznych misjach sojuszniczych;
- » zachowanie zdolności do udziału w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych oraz współpracy bilateralnej i multilateralnej z siłami morskimi innych państw;
- » odparcie potencjalnych uderzeń przeciwnika z kierunku morskiego⁵⁹.

Siły Marynarki Wojennej do końca 2013 r. podlegały dowództwu MW, a od 1 stycznia 2014 r. nowo powołanym dowództwom sił połączonych.

Marynarka Wojenna zorganizowana jest we flotyllę, brygady, oddziały i dywizjony. 3 Flotylla Okrętów im. komandora Bolesława Romanowskiego jest uderzeniowym

⁵⁸ A. Micek, *Siły Zbrojne Rzeczypospolitej...* (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁵⁹ Portal internetowy Marynarki Wojennej – zadania, <http://www.mw.mil.pl/index.php?akcja=zadop> (dostęp: 28.08.2013 r.).

związkiem taktycznym Marynarki Wojennej. Jej siłę stanowią fregaty, korwety i okręty podwodne wchodzące w skład dywizjonów Okrętów Bojowych i Okrętów Podwodnych⁶⁰. Niestety, większość okrętów to jednostki stosunkowo leciwe i wymagające wymiany w perspektywie kilkunastu lat. Jednostki 3 Flotyli Okrętów odpowiadają również za szkolenie i ratowanie na morzu (Dywizjon Okrętów Wsparcia), obronę wybrzeża (43 Batalion Saperów i 9 Dywizjon Przeciwlotniczy) oraz zabezpieczenie logistyczne rejonu działań (Komenda Portu Wojennego Gdynia). Ponad 3 tysiące marynarzy służących w 3 Flotylli Okrętów stacjonuje w największej polskiej bazie morskiej w Gdyni oraz w jednostkach na półwyspie helskim, w Rozewiu i w Ustce. Jej jednostki dostosowane są do współdziałania z siłami sojuszniczymi. Siły 3 Flotyli Okrętów aktywnie uczestniczą w krajowych i międzynarodowych ćwiczeniach i operacjach bojowych⁶¹.

8 Flotylla Obrony Wybrzeża w Świnoujściu jest związkiem taktycznym, którego głównym zadaniem jest obrona polskich obszarów morskich, utrzymanie reżimu operacyjnego w przybrzeżnej strefie obrony oraz udział w obronie wybrzeża morskiego. Jej siły okrętowe stacjonują w porcie wojennym w Świnoujściu. W skład tej flotyli wchodzi 2 Dywizjon Okrętów Transportowo-Minowych, a także 12 Dywizjon Trałowców⁶². Siły brzegowe 8 Flotyli Obrony Wybrzeża zorganizowane są w dwie

⁶⁰ W skład 3 FO 31 sierpnia 2013 r. wchodziły: dwie fregaty raketowe typu Oliver Hazard Perry (ORP „Gen. K. Pułaski” i ORP „Gen. T. Kościuszko”), korweta zwalczania okrętów podwodnych (ORP „Kaszub”), okręty raketowe typu Orkan (ORP „Orkan”, ORP „Piorun”, ORP „Grom”), okręty raketowe typu Tarantul I (ORP „Metalowiec”, ORP „Rolnik”), okręt podwodny typu Kilo (ORP „Orzeł”), okręty podwodne typu Kobben (ORP „Sokół”, ORP „Sęp”, ORP „Bielik”, ORP „Kondor”), niszczyciele min typu Flaming (ORP „Flaming”, ORP „Mewa”, ORP „Czajka”) trałowce bazowe typu Mamry (ORP „Mamry”, ORP „Wigry”, ORP „Śniardwy”, ORP „Wdzydze”) trałowiec bazowy typu Gopło (ORP „Gopło”), okręty wsparcia: duże okręty ratownicze ORP „Lech” i ORP „Piaś”, okręt szkolny ORP „Wodnik”, dwa kutry ratownicze ORP „Maćko” i ORP „Zbyszko” oraz dwa okręty rozpoznania radioelektronicznego: ORP „Nawigator” i ORP „Hydrograf”. <http://www.3fo.mw.mil.pl/index.php?akcja=sily> (dostęp: 31.08.2013 r.).

⁶¹ Portal internetowy 3 FO, <http://www.3fo.mw.mil.pl/> (dostęp: 28.08.2013 r.).

⁶² Zasadnicze siły okrętowe 8. Flotyli Obrony Wybrzeża to: okręty transportowo-minowe typu Lublin (ORP „Lublin”, ORP „Gniezno”, ORP „Kraków”, ORP „Poznań”, ORP „Toruń”), trałowce typu Gardno (ORP „Gardno”, ORP „Bukowo”, ORP „Dąbie”, ORP „Jamno”, ORP „Mielno”, ORP „Wicko”, ORP „Resko”, ORP „Sarbsko”, ORP „Necko”, ORP „Nakło”, ORP „Drużno”, ORP „Hańcza”) oraz pozostałe okręty różnych typów, w tym: okręt dowodzenia siłami OPM ORP „Kontradmiral Xawery Czernicki”, kutry transportowe 851, 852, 853, zbiornikowiec Z-8, stacja demagnetyzacyjna SD-11, holowniki H-4, H-6, H-9, H-10, kutry K-20, K-21, motorówki M-12, M-21 i barki B-3, B-11. <http://www.8fow.mw.mil.pl/index.php?akcja=sily> (dostęp: 29.08.2013 r.).

specjalistyczne jednostki, zaś sama ona aktywnie uczestniczy w krajowych i międzynarodowych ćwiczeniach oraz operacjach bojowych⁶³.

Podstawę sił powietrznych MW stanowi Gdyńska Brygada Lotnictwa Marynarki Wojennej im. komandora por. pil. Karola Trzaski-Durskiego. W jej skład wchodzi: 43 Baza Lotnictwa Morskiego w Gdyni Babich Dołach oraz 44 Baza Lotnictwa Morskiego w Siemirowicach i Darłowie⁶⁴. Lotnictwo morskie jest wyposażone w samoloty i śmigłowce realizujące zadania zwalczania okrętów podwodnych, rozpoznania, wskazywania celów okrętom, ratownicze, kontroli czystości wód Bałtyku oraz transportu ludzi i sprzętu⁶⁵.

Poza formacjami bojowymi w MW funkcjonuje szereg służb niezbędnych do sprawnego działania w okresie pokoju i wojny. Do ważniejszych należy zaliczyć: Gdyński Oddział Zabezpieczenia Marynarki Wojennej, Centrum Wsparcia Teleinformatycznego i Dowodzenia Marynarki Wojennej realizujące całokształt przedsięwzięć związanych z systemami łączności i informatyki MW⁶⁶, Biuro Hydrograficzne Marynarki Wojennej, które jest odpowiedzialne za zabezpieczenie nawigacyjno-hydrograficzne i meteorologiczno-oceanograficzne⁶⁷, a także Dywizjon Zabezpieczenia Hydrograficznego, który wykonuje zadania z zakresu nawigacyjno-hydrograficznego zabezpieczenia działań sił Marynarki Wojennej zgodnie ze standardami NATO i Międzynarodowej Organizacji Hydrograficznej (IHO)⁶⁸.

W 2007 r. powołano do życia nowy rodzaj sił zbrojnych – czyli Wojska Specjalne – w ramach których skonsolidowano w jednej strukturze wszystkie tego typu jednostki WP. Współczesna formacja jest przeznaczona do prowadzenia operacji specjalnych zarówno w kraju, jak i poza jego granicami, tak w okresie pokoju, jak i kryzysu czy wojny. Struktura tych wojsk oparta jest na samodzielnych oddziałach i pododdziałach, złożonych z wyselekcjonowanych, wyszkolonych i dobrze wyposażonych żołnierzy,

⁶³ Portal internetowy 8 FOW, <http://www.8fow.mw.mil.pl/> (dostęp: 29-08.2013 r.).

⁶⁴ Portal internetowy BLMW, <http://www.bl.mw.mil.pl/news.php> (dostęp: 28.08.2013 r.).

⁶⁵ 43. Baza Lotnictwa Morskiego wyposażona jest w następujące samoloty: 5 śmigłowców ratowniczych W-3RM „Anakonda”, 4 śmigłowce pokładowe ZOP „Kaman”SH-2G, 4 śmigłowce transportowe W-3T i Mi-17, 2 śmigłowce Mi-2 oraz 4 samoloty transportowe An-28TD. W 44. Bazie Lotnictwa Morskiego w grupach lotniczych znajdują się następujące statki powietrzne: Grupa Lotnicza Siemirowice – 7 samolotów patrolowo-rozpoznawczych An-28B1R (M28 „Bryza” 1R), 1 samolot patrolowo-rozpoznawczy An-28B1RM BIS (M28 Bryza 1RM BIS) i 2 samoloty monitoringu ekologicznego (An-28E); Grupa Lotnicza Darłowo – 4 śmigłowce ratownicze Mi-14PL/R i W-3RM „Anakonda”, 8 śmigłowców ZOPMi-14PL i 3 Mi-2. Portal internetowy Brygady Lotnictwa MW, <http://www.bl.mw.mil.pl/news.php> (dostęp: 28.08.2013 r.).

⁶⁶ Strona główna CWTiD, <http://cwtid.mw.mil.pl/> (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁶⁷ Strona główna BHMW, <http://www.bhmw.mw.mil.pl/> (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁶⁸ Strona główna DHZ MW; <http://www.dzh.mw.mil.pl/> (dostęp: 25.08.2013 r.).

przygotowanych do działań w środowisku najwyższego ryzyka. Obecnie w ramach tych struktur funkcjonują: Jednostka Wojskowa (JW) GROM (Warszawa), JW Komandosów (Lubliniec), JW Formoza (Gdynia), JW Agat (Gliwice) i JW Nil (Kraków). W 2013 r. trwały prace nad organizacją 7 Eskadry Działań Specjalnych, która miała osiągnąć gotowość do końca 2013 r. Każda z jednostek Wojsk Specjalnych ma swoją specyfikę i jest wyspecjalizowana pod kątem określonych zadań. Rozwój Wojsk Specjalnych wpisuje się ogólnosiwiatowy trend, są najlepszą odpowiedzią na dominujące obecnie zagrożenia asymetryczne. Są także niewspółmiernie efektywne w stosunku do kosztów ich utrzymania⁶⁹.

Całością zabezpieczenia logistycznego wojsk zajmują się trzy inspektoraty: Wsparcia Sił Zbrojnych (Bydgoszcz), Uzbrojenia (Warszawa) i Służby Zdrowia (Warszawa).

Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych jest jednostką organizacyjną podlegającą do 31 grudnia 2013 r. Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, a od 1 stycznia 2014 r. – Dowódcy Generalnemu SZ. Do zadań IWSZ należą: organizowanie i kierowanie systemem wsparcia logistycznego Sił Zbrojnych, w tym zabezpieczeniem jednostek wojskowych użytych lub przebywających poza granicami państwa, kierowanie procesem planowania i realizacji zadań wynikających z pełnienia funkcji państwa-gospodarza (HNS) i państwa wysyłającego, zarządzanie obroną terytorialną czyli wydzielonymi siłami inżynierii wojskowej i obrony przed bronią masowego rażenia oraz kierowanie terenowymi organami wykonawczymi Ministerstwa Obrony Narodowej w sprawach operacyjno-obronnych i rządowej administracji niezespółonej (terenowymi organami administracji wojskowej)⁷⁰.

System terenowych organów administracji wojskowej tworzy 16 wojewódzkich sztabów wojskowych oraz 86 wojskowych komend uzupełnień. Ogniwa te realizują zadania związane z administrowaniem rezerwami osobowymi, przygotowaniem mobilizacyjnymi, dowodzeniem operacyjnym na podległym terenie oraz współpracą z cywilnymi terenowymi ogniwami administracji rządowej i samorządowej⁷¹.

Ogniwa zabezpieczenia jednostek bojowych w misjach zewnętrznych i obrony terytorium kraju stanowią dwie brygady logistyczne (1. w Bydgoszczy i 10. w Opolu), które nowoczesnie wyposażone są zdolne do realizacji zadań wsparcia logistycznego wojsk rozmieszczonych na obszarze krajowym oraz realizujących zadania w operacjach prowadzonych poza granicami kraju. Ponadto są one zdolne do udziału w akcjach ratowniczych, likwidacji skutków awarii technicznych, katastrof i klęsk żywioło-

⁶⁹ Portal internetowy wojsk specjalnych, <http://www.wojskaspecjalne.mil.pl/> (dostęp: 28.08.2013 r.).

⁷⁰ Portal internetowy Inspektoratu Wsparcia SZ, <http://www.iwspz.wp.mil.pl/pl/23.html> (dostęp: 27.08.2013 r.).

⁷¹ Tamże (dostęp: 31.08.2013 r.).

wych⁷². W skład sił IWSZ wchodzi także pułki i bataliony inżynieryjne przeznaczone do prowadzenia różnorodnych robót zabezpieczenia inżynieryjnego SZ. Poza formacjami polowymi, IWSZ zarządza całokształtem infrastruktury wojskowej⁷³ oraz bazami zabezpieczenia logistycznego⁷⁴.

Inspektorat Uzbrojenia został sformowany w 2010 r. na bazie zlikwidowanych: Departamentu Zaopatrywania Sił Zbrojnych, Biura Analiz Rynku Uzbrojenia, Terenowego Oddziału Techniki Morskiej oraz Oddziału Budowy i Modernizacji Okrętów. Inspektorat ten realizuje zadania obejmujące fazę analityczno-koncepcyjną i realizacyjną procesu pozyskiwania uzbrojenia i sprzętu wojskowego na potrzeby Sił Zbrojnych RP. Szefowi IU podlega biuro łącznikowe ds. Kontaktów z NSPO/NSPA Capellen/Luksemburg oraz trzynaście rejonowych przedstawicielstw wojskowych w zakładach produkcyjnych⁷⁵.

Inspektorat Wojskowej Służby Zdrowia kieruje i koordynuje sprawy związane z ochroną zdrowia w resorcie obrony narodowej (w szczególności żołnierzy służby czynnej), zdrowotnymi warunkami służby i pracy, stanem sanitarno-higienicznym, zabezpieczeniem przeciwepidemicznym i weterynaryjnym wojsk, kształceniem i doskonaleniem kadr medycznych, realizacją badań naukowych i współpracą zagraniczną

⁷² Portal internetowy 1 Brygady Logistycznej, <http://www.1blog.wp.mil.pl/pl/1.html> (dostęp: 31.08.2013 r.).

⁷³ Szefowi IWSZ podlega osiem Rejonowych Zarządów Infrastruktury (RZI), mających swoje siedziby w: Bydgoszczy, Gdyni, Krakowie, Lublinie, Olsztynie, Szczecinie, Wrocławiu i Zielonej Górze, a także Stołeczny Zarząd Infrastruktury (SZI) w Warszawie i Wojskowy Zarząd Infrastruktury (WZI), znajdujący się w Poznaniu. Instytucje te zostały powołane do działalności inwestorskiej, a także do gospodarowania nieruchomościami będącymi w trwałym zarządzie ministra obrony narodowej, sprzętem technicznym, kwaterekowym, pożarniczym i środkami gaśniczymi. Prowadzą też działalność warsztatowo-usługową oraz utrzymują i eksploatują nieruchomości będące w dyspozycji jednostek wojskowych. Ponadto w skład instytucji zarządzających infrastrukturą wchodzi dwa terenowe oddziały lotniskowe Warszawa (12) i Gdańsk (17) do nadzoru inwestorskiego dotyczącego budownictwa i remontów lotnisk wojskowych wraz z całą ich infrastrukturą oraz prowadzenia prac przygotowawczych i organizacyjno-szkoleniowych, mających na celu przygotowanie infrastruktury lotniskowej do działalności w okresie mobilizacyjnego rozwinięcia i na czas wojny. *Portal internetowy Inspektoratu Wsparcia SZ...* (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁷⁴ W WP funkcjonują cztery Rejonowe Bazy Logistyczne: 1 RBL w Wałczu, 2 RBL w Warszawie, 3 RBL w Krakowie, 4 RBL we Wrocławiu. Każdej z tych jednostek podporządkowane jest po kilka składów i magazynów specjalistycznych. Tamże (dostęp: 27.08.2013 r.).

⁷⁵ 1 RPW Poznań, 3 RPW Radom, 4 RPW Gdańsk, 6 RPW Stalowa Wola, 7 RPW Bydgoszcz, 15 RPW Warszawa, 20 RPW Wrocław, 33 RPW Gliwice, 43 RPW Świdnik, 74 RPW Łódź, 79 RPW Kraków, 102 RPW Warszawa, 149 RPW Mielec. *Portal internetowy IU*, <http://www.iu.wp.mil.pl/strony/artukul.8.0.html> (dostęp: 28.08.2013 r.).

w dziedzinie medycyny wojskowej, zaopatrywaniem w sprzęt i materiały medyczne oraz leki, nadzorem nad obrotem lekami i wyrobami medycznymi, orzecznictwem wojskowo-lekarskim, a także przygotowywaniem jednostek służby zdrowia do realizacji zadań na czas stanów nadzwyczajnych i wojny⁷⁶.

Wojskowe zakłady medyczne dzielą się na: wysoce specjalistyczne, leczenia specjalistycznego, podstawowej opieki szpitalnej, uzdrowiskowe, polowe i inne. Do pierwszej grupy można zaliczyć: Wojskowy Instytut Medyczny w Warszawie oraz Wojskowy Instytut Medycyny Lotniczej w Warszawie. W systemie leczenia szpitalnego funkcjonują cztery wojskowe szpitale kliniczne z polikliniką w Lublinie (1), Wrocławiu (4), Krakowie (5) i Bydgoszczy (10) oraz osiem szpitali wojskowych⁷⁷. W związku z prowadzonymi w ostatnich latach misjami zagranicznymi, zorganizowano także dwa szpitale polowe przeznaczone do obsługi medycznej tychże⁷⁸. Wojsko dysponuje również dobrze rozbudowanym systemem leczenia sanatoryjnego, które ma do dyspozycji cztery szpitale uzdrowiskowo-rehabilitacyjne⁷⁹. Ponadto szefowi Inspektoratu podlegają specjalistyczne placówki realizujące różne zadania z zakresu epidemiologii, farmacji i zadań sanitarnych, takie jak: Centrum Reagowania Epidemiologicznego Sił Zbrojnych, Wojskowe Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa, Wojskowy Ośrodek Farmacji i Techniki Medycznej, Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii oraz regionalne wojskowe ośrodki medycyny prewencyjnej w Bydgoszczy, Gdyni, Krakowie, Modlinie i Wrocławiu. Większość wojskowych placówek medycznych pełni funkcję publicznych zakładów opieki zdrowotnej i jest dostępna dla wszystkich ubezpieczonych w NFZ.

Istotnym elementem sił zbrojnych jest także Żandarmeria Wojskowa pełniąca funkcje policyjne i porządkowe w odniesieniu do żołnierzy, a w niektórych wypadkach także do osób cywilnych⁸⁰. Formacja ta działa poprzez system placówek terytorialnych oraz dysponuje dwoma oddziałami specjalnymi.

⁷⁶ Portal internetowy IWSZ, http://www.iwsz.wp.mil.pl/pl/1_286.html (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁷⁷ 6. Szpital Wojskowy z Przychodnią w Dęblinie, 7. Szpital Marynarki Wojennej z Przychodnią w Gdańsku, 105. Szpital Wojskowy z Przychodnią w Żarach, 107. Szpital Wojskowy z Przychodnią w Wałczu, 108. Szpital Wojskowy z Przychodnią w Elku, 109. Szpital Wojskowy z Przychodnią w Szczecinie, 115. Szpital Wojskowy z Przychodnią w Helu, 116. Szpital Wojskowy z Przychodnią w Opolu. Portal internetowy IWSZ, http://www.iwsz.wp.mil.pl/pl/1_286.html (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁷⁸ 1. Wojskowy Szpital Polowy w Bydgoszczy i 2. Wojskowy Szpital Polowy we Wrocławiu. Tamże (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁷⁹ 20. Wojskowy Szpital Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjny (WSU-R) w Krynicy Zdrój, 21. WSU-R w Busku Zdrój, 22 WSU-R w Ciechocinku, 23. WSU-R w Łądku Zdroju. Tamże (dostęp: 25.08.2013 r.).

⁸⁰ Portal internetowy Żandarmeria Wojskowa SZ RP, <http://www.zw.wp.mil.pl/pl/6.html> (dostęp: 25.08.2013 r.).

W Siłach Zbrojnych istnieje także rozbudowany system szkolnictwa i szkolenia wojsk. Najwyższy poziom kształcenia oferują: Akademia Obrony Narodowej, Wojskowa Akademia Techniczna oraz Akademia Marynarki Wojennej. Z kolei oficerów dla Wojsk Lądowych i Sił Powietrznych kształcą: Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych we Wrocławiu i Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych w Dęblinie. W systemie funkcjonuje szereg ogniw szkoleniowych, w tym: centra szkolenia wojsk (Koszalin, Ustka, Wrocław, Poznań, Toruń i Zegrze), szkoły podoficerskie (Poznań, Ustka, Dęblin), Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych w Kielcach oraz Ośrodki Szkolenia Poligonowego (Orzysz, Żagań, Nowa Dęba, Wędrzyn, Bemowo Piskie, Duszniki Zdrój, Drawsko Pomorskie, Wicko Morskie, Nadarzyce) i inne.

W latach 1989–2013 Siły Zbrojne RP przeszły głęboką ewolucję będącą pokłosiem fundamentalnych zmian geopolitycznych w Europie i świecie, doktrynalnych, a także postępu technicznego. Zmiany były jednak stosunkowo jednostronne i w ostatniej dekadzie koncentrowały się głównie na doskonaleniu sił obrony powietrznej oraz wojsk przeznaczonych do działań koalicyjnych poza obszarem kraju. W konsekwencji pojawiła się potrzeba przygotowania długofalowego, kompleksowego programu modernizacji Sił Zbrojnych.

4. Plany rozwoju Sił Zbrojnych RP do 2022 r.

Pod koniec 2012 r. zatwierdzono *Plan Modernizacji Technicznej SZ RP*, który w połączeniu z wcześniejszym *Programem rozwoju Sił Zbrojnych RP w latach 2013–2022* otwiera nowy etap w rozwoju polskiej armii.

Zasadniczym celem modernizacji technicznej jest rozwój zdolności operacyjnych Sił Zbrojnych RP, w tym wzmocnienie potencjału bojowego do realizacji narodowych i sojuszniczym zobowiązań, zgodnie z art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego. W efekcie mają powstać nowoczesne i sprawne Siły Zbrojne, które będą w stanie ochronić suwerenność naszego kraju, wesprzeć sojuszników oraz pomóc w kryzysie. Gwarancją realizacji programu jest ustawowe zapewnienie jego finansowania, które w latach 2013–2022 ma wynieść blisko 140 mld zł, co będzie stanowiło ok. 30% wszystkich wydatków na cele wojskowe. Program zakłada, że liczebność Sił Zbrojnych RP wynosić będzie do 120 000 żołnierzy (w tym ok. 20 000 żołnierzy Narodowych Sił Rezerwowych)⁸¹.

Główne wydatki będą koncentrowały się na doskonaleniu systemów dowodzenia, rozpoznania, rażenia i wsparcia działań. Dążyć będzie się do poprawy mobilności i ochrony wojsk oraz zdolności do wsparcia układu pozamilitarnego w sytuacjach

⁸¹ *Modernizacja techniczna Sił Zbrojnych 2013–2022*, <http://www.mon.gov.pl/pl/artykul/13782> (dostęp: 31.08.2013 r.).

zagrożeń kryzysowych, w tym katastrof naturalnych i humanitarnych. Programy przewidują środki na rozwijanie wszystkich zdolności, w tym obronę powietrzną i modernizację Marynarki Wojennej. Rozwijać się będą poszczególne rodzaje wojsk oraz zaplecze w postaci sprawnej i skutecznej logistyki. Znacząco wzrastać będą także inwestycje w informatyzację i robotyzację, które wesprą żołnierzy, zapewniając im bezpieczeństwo oraz zwiększenie powodzenia misji. Za priorytety modernizacji Sił Zbrojnych RP przyjęto następujące programy operacyjne:

- » system obrony powietrznej i obrony przeciwlotniczej;
- » śmigłowce wsparcia bojowego, zabezpieczenia i VIP;
- » zintegrowane systemy wsparcia dowodzenia oraz zobrazowania pola walki;
- » bezzałogowe systemy rozpoznawcze i rozpoznawczo-uderzeniowe;
- » indywidualne wyposażenie i uzbrojenie żołnierza;
- » symulatory i тренаżery;
- » lotnictwo transportowe;
- » modernizacja wojsk raketowych i artylerii;
- » kołowe transportery opancerzone;
- » przeciwpancerne pociski kierowane;
- » zwalczanie zagrożeń na morzu;
- » samolot szkolno-treningowy;
- » modernizacja Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych⁸².

W obszarze modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP realizowane będą również zadania nieobjęte Programami Operacyjnymi, mające istotne znaczenie dla poszczególnych systemów funkcjonalnych i zabezpieczenia funkcjonowania wojsk. Wśród nich znajduje się modernizacja czołgów „Leopard”⁸³, wielozadaniowy pojazd Wojsk Specjalnych „Pegaz”⁸⁴, pozyskanie pozostałych okrętów ujętych w koncepcji rozwoju Marynarki Wojennej⁸⁵, takich jak okręt rozpoznania elektronicznego oraz okręt wsparcia operacyjnego, wyposażenie indywidualne żołnierza, sprzęt inżynieryjny i obrony

⁸² Tamże (dostęp: 31.08.2013 r.).

⁸³ Modernizacja czołgu Leopard może świadczyć, że program pozyskania ok. 500 nowych czołgów w ramach programu Wilk o wadze większej, niż 50 ton, będzie realizowany w oparciu o konstrukcje niemieckie, co mogłoby być gwoździem do trumny polskiego przemysłu czołgowego. Tym bardziej, że program ten nie znalazł się w *Planie modernizacji technicznej Sił Zbrojnych...*

⁸⁴ *Ogłoszenie Informacyjne Inspektoratu Uzbrojenia w sprawie wielozadaniowego pojazdu wojsk specjalnych*, www.iu.wp.mil.pl/.../Ogłoszenie%20ws_%20WPWS%20PEGAZ.pdf (dostęp: 31.08.2013 r.).

⁸⁵ *Prezentacja Koncepcji rozwoju Marynarki Wojennej – marzec 2012*, http://mw.mil.pl/zasoby/archiwum/upl_oad/koncepcja_MW.pdf (dostęp: 30.08.2013 r.).

przed bronią masowego rażenia, pojazdy transportowe o przeznaczeniu innym, niż bojowe, części zamienne i remonty wyposażenia oraz zakupy amunicji.

Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2013–2022 zakłada realizację wielu ciekawych programów przeznaczonych dla wszystkich rodzajów wojsk⁸⁶.

W Wojskach Lądowych zakłada się kontynuację procesu modernizacji, która pozwoli na podniesienie wartości bojowej praktycznie większości komponentów tej struktury. Indywidualne wyposażenie i uzbrojenie żołnierza o nazwie „Tytan” stanowi głęboki przełom w bojowym wyposażeniu i uzbrojeniu osoby na polu walki, składający się z nowego typu umundurowania, osłon, uzbrojenia i wyposażenia łączności. System ten na razie znajduje się na etapie pracy wdrożeniowej, ale pierwsze dostawy możliwe będą już od 2016 r.⁸⁷ Po wielu latach nieudanych prób⁸⁸ po raz kolejny zapowiadana jest także kompleksowa modernizacja głównych ogniw artylerii polowej, w ramach której zakłada się wdrożenie do służby 155 mm dywizjonowy moduł ogniowy „Regina”, dywizjonowy moduł ogniowy wieloprowadnicowych wyrzutni raketowych „Homar”, kompanijny moduł ogniowy 120 mm moździerz samobieżny „Rak” oraz radiolokacyjny zestaw rozpoznania artyleryjskiego „Liwiec”⁸⁹. Z innych ciekawszych programów warto wymienić kontynuację planu pozyskiwania transporterów opancerzonych „Rosomak”, przeciwpancernych pocisków kierowanych „Spike”, nowy projekt samochodu średniej ładowności wysokiej mobilności oraz system szkolno-treningowy „Śnieżnik”.

Jak się wydaje, najbardziej kompleksową modernizacją przewiduje się w systemie obrony przeciwlotniczej i przeciwrakietowej, gdzie zakłada się wprowadzenie nowej generacji zestawów przeciwlotniczych praktycznie wszystkich typów⁹⁰. Niestety, aktualnie większość tych planów jest na etapie koncepcji lub prototypów i tym samym nie rozpisano jeszcze żadnego przetargu.

⁸⁶ http://www.mon.gov.pl/pliki/File/Modernizacja_techiczna/program_uzbrojenia_5_sierpnia.pdf (dostęp: 29.08.2013 r.).

⁸⁷ M. Sitarski, *Tytanowe uzbrojenie*, „Nowa Technika Wojskowa”, nr 12/2010.

⁸⁸ Perturbacje związane z wdrażaniem systemu dywizjonowego modułu ogniowego w latach 1994–2003 prezentuje na swoim blogu: *Moje zapiski nieuczestane... Blog generała dywizji rezerwy Piotra Makarewicza*, <http://makarewicz-53.blog.onet.pl/2012/11/25/regina-a-sprawa-tarczy/> (dostęp: 29.08.2013 r.).

⁸⁹ *Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych...*

⁹⁰ Planuje się wdrożenie do służby w latach 2017–2022: przeciwlotniczy zestaw raketowy średniego zasięgu nowej generacji „Wisła”, przeciwlotniczy zestaw raketowy krótkiego zasięgu nowej generacji „Narew”, samobieżny przeciwlotniczy zestaw raketowy „Poprad”, przeciwlotniczy system raketowo-artyleryjski bliskiego zasięgu „Pilica”, modernizację przenośnego przeciwlotniczego zestawu raketowego „Grom” do wersji „Piorun” oraz zdolną do przerzutu drogą powietrzną stacją radiolokacyjną „Bystra”. Tamże.

Najważniejszymi programami w systemach lotniczych jest pozyskanie dla wszystkich rodzajów SZ bezałogowych systemów powietrznych różnych klas w celu osiągnięcia zdolności do prowadzenia rozpoznania obrazowego na szczeblu taktycznym oraz operacyjnym. Wraz z zestawami BSP, planowane jest pozyskanie pakietu logistycznego i szkoleniowego. Aktualnie prowadzona jest faza analityczno-koncepcyjna w zakresie BSP: mini, krótkiego zasięgu, średniego zasięgu oraz MALE. Jej wynikiem będzie opracowanie *Pełnego Studium Wykonalności* oraz *Wstępnych Założeń Taktyczno-Technicznych*, które to po zatwierdzeniu będą podstawą merytoryczną do uruchomienia procedur zamówień UiSW⁹¹. Programy w szerszym zakresie mają być realizowane po 2014 r. Drugi wielki program dotyczy pozyskania 70 śmigłowców wsparcia bojowego i zabezpieczenia ich w 4 różnych wersjach specjalistycznych oraz pakietu logistycznego i zintegrowanego systemu szkolenia wraz z pakietem szkoleniowym. Obecnie znajduje się on na etapie organizowania przetargów⁹². Ponadto w związku z koniecznością znalezienia następcy śmigłowców uderzeniowych Mi-24 trwają prace analityczno-koncepcyjne nad dokonaniem optymalnego wyboru śmigłowca, którego dostawy byłyby możliwe od 2020 r.⁹³ Jednym z najstarszych rodzajów samolotów w SP RP jest szkolno-treningowa „Iskra” – ta niezwykle udana konstrukcja dzisiaj już nie spełnia wymogów, stąd też potrzeba zakupu zintegrowanego systemu szkolenia zaawansowanego AJT (Advanced Jet Trainer). Program wyposażenie SP w nowe samoloty szkolno-treningowe jest daleko zaawansowany i znajduje się na etapie przetargu, z założeniem rozstrzygnięcia go do końca 2013 r. i realizacją dostaw w latach 2015–2017. W pierwszym etapie planuje się zakup 16 samolotów wraz z z symulatorami: lotu FMS i do szkolenia lotniczego FTD, a także trenerów: procedur awaryjnych i obsługi samolotów dla personelu technicznego⁹⁴. Poza podstawowymi pro-

⁹¹ Tamże.

⁹² W lipcu 2013 r. do negocjacji technicznych zostały dopuszczone: konsorcjum Sikorsky International Operations Inc., Sikorsky Aircraft Corporations, Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o. o.; konsorcjum Eurocopter SAS i Heli Invest Sp. z o.o. Services S.K.A.; oraz Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik” S.A.

⁹³ *Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych...*

⁹⁴ Samolot szkolno-treningowy ma być podstawowym środkiem szkolenia zaawansowanego personelu lotniczego Sił Zbrojnych przeznaczonego do pilotowania nowoczesnych samolotów bojowych ze szczególnym uwzględnieniem F-16. Powinien charakteryzować się m. in. wysoką prędkością lotu, zdolnością do działań w niesprzyjających warunkach atmosferycznych w dzień i w nocy oraz możliwością symulacji użycia środków bojowych. Samolot musi być przeznaczony do szkolenia. Winien osiągać: pułap do co najmniej 12000 metrów i prędkość 800 km/h. *Nowy samolot szkolny dla Polski*, „lotniczapolska.pl”, <http://lotniczapolska.pl/Nowy-samolot-szkolny-dla-Polski,24205> (dostęp. 30.08.2013 r.).

gramami planowane jest zakończenie realizowanych umów na dostawy samolotów transportowych i modernizację szkolno-treningowych⁹⁵.

W najgorszej sytuacji sprzętowej znajduje się aktualnie Marynarka Wojenna, którą czeka w latach 2016–2022 wycofanie ze służby praktycznie wszystkich okrętów uderzeniowych, tak więc bez wprowadzania nowego sprzętu i uzbrojenia wartość bojowa tego rodzaju broni ulegnie degradacji, a po 2030 r. MW przestałaby istnieć. Pozyskanie jednostek nowej generacji pozwoli na sukcesywną wymianę starego uzbrojenia i tym samym stały wzrost potencjału bojowego, tak by Marynarka Wojenna była w stanie wypełniać zadania we wszystkich obszarach określonych dla niej w Strategii Obronności RP. Zgodnie z *Planem modernizacji technicznej Sił Zbrojnych...* do 2026 r. Marynarka Wojenna otrzyma:

- » niszczyciel min typu „Kormoran”⁹⁶;
- » trzy okręty podwodne nowego typu (projekt znajduje się na bardzo wstępnym etapie);
- » okręt patrolowy w wersji podstawowej typu „Ślązak”⁹⁷;
- » trzy okręty patrolowe z funkcją zwalczania min „Czapla”⁹⁸;
- » okręty obrony wybrzeża „Miecznik”⁹⁹.

Ponadto przewidywana jest modernizacja fregat typu OHP, co pozwoli na przedłużenie ich eksploatacji do 2025 r., oraz wyposażenie sił morskich w różnorodny sprzęt rozpoznawczy, środki ogniowe itp.

⁹⁵ W trakcie realizacji w 2013 r. miały miejsce dostawy 8 samolotów transportowych M-28 „Bryza”, 5 samolotów C-295M oraz modernizacja samolotów szkolno-treningowych PZL-130 Orlik. *Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych...*

⁹⁶ Niestety prace nad niszczycielem min trwają już z przerwami kilkanaście lat i nie ma żadnych gwarancji na ich zakończenie. M. Dura, *Kormoran II – przetarg ruszył, czyli do trzech razy sztuka*, „Nowa Technika Wojskowa”, nr 10/2011.

⁹⁷ Projekt ten jest nową wersją wykorzystania kadłuba po nieudanym programie budowy korwety Gawron. Niestety, podobnie jak w przypadku niszczycieli min, nie ma żadnej gwarancji pomyselnego zakończenia projektu. M. Dura, *Nie ma Gawrona jest Ślązak – oficjalnie*, „Defence24. Bezpieczeństwo. Wojsko. Przemysł” <http://www.defence24.pl/nie-ma-gawrona-jest-slawak-oficjalnie> (dostęp: 29.08.2013 r.).

⁹⁸ W założeniu projekt ten jest o wiele bardziej ambitny, niż niewinna nazwa. Szerzej o przewidywanych walorach Czapli: M. Dura, *Wymagania na okręt patrolowy Czapla*, „Defence24. Bezpieczeństwo. Wojsko. Przemysł” <http://www.defence24.pl/wymagania-na-okret-patrolowy-czapla> (dostęp: 29.08.2013 r.). Także: *Zapytanie na okręt patrolowy z funkcją zwalczania min*, Inspektorat Uzbrojenia, Warszawa 2013.

⁹⁹ *Zapytanie na okręt obrony wybrzeża*, Inspektorat Uzbrojenia, Warszawa 2013.

Program jest bardzo interesujący, jednak jak się wydaje największym problemem jest jego wiarygodność, gdyż praktycznie wszystkie projekty budowy okrętów bojowych podejmowane po 1990 r. zakończyły się niepowodzeniem.

W wyniku modernizacji wydatnie zmieniłyby się w Wojsku Polskim wskaźnik procentowy sprzętu nowoczesnego do przestarzałego. Zgodnie z założeniami w całych siłach zbrojnych w 2022 r. sprzęt nowoczesny ma już stanowić 65% wobec 22% obecnie. Przy takim wskaźniku nowoczesności technicznej, w połączeniu z wysokim poziomem wykształcenia, polskie Siły Zbrojne byłyby zdolne do zapewnienia bezpieczeństwa militarnego kraju oraz do efektywnego współdziałania w ramach operacji sojuszniczych, także na innych, niż europejski, teatrach działań.

Należy stwierdzić, że Polska dysponuje sprawnym systemem bezpieczeństwa militarnego przy aktualnych zagrożeniach zewnętrznych, jednak stan głównego podsystemu bezpieczeństwa militarnego, czyli Sił Zbrojnych RP, ma bardzo zróżnicowany poziom. Część struktur jest tutaj zorganizowana i uzbrojona w sposób nowoczesny, zapewniający zdolność do kooperacji z najnowocześniejszymi armiami świata, lecz zdecydowana większość to systemy przestarzałe i w wielu przypadkach niepodjęcie szybkich działań modernizacyjnych uczyni niektóre segmenty SZ RP niezdolnymi do działań na współczesnym polu walki. Przyjęte kompleksowe programy rozwojowe rodzą nadzieję, że w perspektywie dekady w obszarze tym przywrócony zostanie potencjał zdolny do zagwarantowania bezpieczeństwa militarnego kraju.

Military security of the Republic of Poland

Summary

Military security is an important aspect of national security. It belongs to the so-called "hard security", the primary factor is the strength. This article is an analysis of the military security of the Polish Republic. The first part is devoted to the theoretical aspects of military security, in particular the contemporary definition of the concept, the relationship between security and defense military and defense policy. The second part of the article is devoted to the system of military security, ranging from management subsystem, the chief organs of the State, through non-military target cells, ending with the organization and equipment of the Polish Army. The last part of the work presents the development prospects of the Polish system of military security for 2022, including changes in the command system and adapt to the model of the NATO command and plans for the modernization of Polish Army.

Keywords: Military security, defense, modernization, defense policy, military security system, the transformation.